

BENĞİ

Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi
BENĞİ World Journal of Yörük-Türkmen Studies

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bengi>

ISSN: 2717-6584

Kültürel Sürdürülebilirliğin Kadim Paydaşı Yörük-Türkmen Müzik Kültürüne “Kültür Endüstrisi”nin Güçlü Bir Kaynağı Olarak Bakış A Look at the Yörük-Turkmen Music Culture, an Ancient Stakeholder of Cultural Sustainability, as a Powerful Source of the “Culture Industry”

doi: 10.58646/bengi.1606431

Geliş/Received:

24.12.2024

Kabul/Accepted:

18.02.2025

Pınar Altıok Gürel*

Özet

Küresel ekonomilerde, giderek artan yeni kaynak arayışları, dikkatlerin kültür endüstrilerine yönelmesine sebebiyet vermiştir. Bu nedenle, yerel ve özgün değerleri ön plana çıkartarak, rakipler tarafından kolay taklit edilemeyen “öz-yetenekler” yoluyla rekabet avantajı sağlayacak stratejiler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yörük-Türkmen müzik kültürü, yüzyıllardan süzülen eşsiz bir hazine olarak bir yandan geleneği yaşatmakta, diğer yandan geleceği kucaklamaktadır. Hayranlık uyandıran eserlerle bezeli Yörük-Türkmen müzik kültürü, tarihsel birikimin tüm unsurlarını içermekte, yaşamın bütün seslerini, renklerini, dokularını yansıtan özgün bir “somut olmayan kültürel miras” niteliği taşımaktadır. Bu özellikleriyle Yörük-Türkmen müzik kültürünün, yeni ekonomi paradigması içerisinde önem derecesi yüksek olan kültür endüstrileri bakımından ülkemize kaynak yaratacak “özgün bir değer” olduğu yönünde farkındalık oluşturulması sağlanarak, rekabet avantajı sağlayacak stratejik bir unsur olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun için Yörük-Türkmen müzik kültürünün benzersiz kimliği ve otantik özellikleriyle, uluslararası rekabet üstünlüğü sağlayacak şekilde ticarileştirilerek, pazarlanabilir, ekonomik değer ifade eden bir güç unsuru olarak kültür politikalarımız içerisindeki ağırlığının artırılması yönünde, bir “millî girişimcilik” şuru

* Sorumlu Yazar/Corresponding author: Prof.Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, e-posta: pınaraltinok01@gmail.com, Orcid: 0000-0002-0899-4738.

Atıf/Citation: Altıok Gürel P., (2025). *Kültürel Sürdürülebilirliğin Kadim Paydaşı Yörük-Türkmen Müzik Kültürüne “Kültür Endüstrisi”nin Güçlü Bir Kaynağı Olarak Bakış*. BENĞİ Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, 2025 (1), 134-191.

geliştirilmelidir. Bu amaçla, Yörük-Türkmen müzik kültürünün “görünürlüğünün” üst seviyeye çıkartılmasına yönelik, “değer üreten bir kültür endüstrisi eko-sistemi” oluşturulması stratejik önem taşımaktadır. Bu eko-sistem, sanatın diğer tüm dallarıyla ve bağlam kurulabilecek tüm sektörel süreçlere entegre edilebilecek yapı ve çeşitlilikte oluşturulmalıdır. Böylece, ekonomik sistem içerisinde çarpan ve hızlandıran etki alanı genişleyerek, pozitif dışsallıklar açığa çıkabilecektir.

Günümüzde, ekonomi politikaları içerisinde, “kültürel sürdürülebilirlik” kavramı da öne çıkmakta, Yörük-Türkmen müzik kültürü bu alanda da kültürel değerlerimizin korunması, güçlendirilmesi ve devamlılığı bakımından önemli altyapı ve içerikler taşımaktadır. Kültürel sürdürülebilirlikle ortak payda oluşturan kültür endüstrilerinin, ekonomik gücü fark edildikçe, ülkeler de kültürel ve sanatsal değerlerini, sürdürülebilir kalkınma için 2030 yılına kadar ulaşması hedeflenen küresel amaçlara uygun çerçeveye oturtma çabası içerisine girmişlerdir. Yörük-Türkmen müzik kültürü, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin güçlü bir paydaşdır. Bu alanda da farkındalık oluşturularak toplumsal duyarlılığın artırılması, bununla birlikte ulusal ve uluslararası alanda tanıtım, imaj ve pazarlama politikalarının kapsamının genişletilmesi gerekmektedir. Bu saptamalardan hareketle, kamu kesimi-özel kesim ve sivil toplum kuruluşlarıyla bir araya gelinerek Yörük-Türkmen müzik kültürünü ülkemizin kültür ve sanat politikaları ekseninde kapsamlı bir vizyonla kucaklayacak stratejik bir yol haritası oluşturulmalı, açığa çıkacak sosyo-ekonomik kazanımlar, yeni üretim ve girişimleri teşvik edecek nitelikte olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Yörük-Türkmen Müzik Kültürü, Kültür Endüstrisi, Kültürel Sürdürülebilirlik.

Abstract

In global economies, the increasing search for new resources has caused attention to be directed to cultural industries. For this reason, the focus is on strategies that will provide competitive advantage by bringing local and original values to the forefront and through “core-competence” that cannot be easily imitated by competitors. Yoruk-Turkmen music culture, as a unique treasure distilled from centuries, keeps tradition alive on the one hand and embraces the future on the other. Yoruk-Turkmen music culture, adorned with admirable works, contains all the elements of historical accumulation and has the characteristic of an original “intangible cultural heritage” reflecting all the sounds, colors and textures of life. With these characteristics, it is necessary to raise awareness that Yoruk-Turkmen music culture is an “original value” that will create resources for our country in terms of cultural industries, which are of high importance within the new economic paradigm, and to evaluate it as a strategic element that will provide competitive advantage. For this purpose, a “national entrepreneurship” consciousness should be developed in order to increase the weight of the Yoruk-Turkmen music culture as a marketable, economic value-expressing power element within our cultural policies by commercializing it with its unique identity and authentic characteristics in a way that will provide international competitive advantage. For this reason, it is of strategic importance to create a “value-producing culture industry eco-system” in order to increase the “visibility” of the Yoruk-Turkmen music culture to a higher level. This eco-system should be created in a structure and diversity that can be integrated with all other branches of art and all sectoral processes that can be contextualized. Thus, the multiplier and accelerating impact area within the economic system will expand and positive externalities will be revealed.

Today, the concept of “cultural sustainability” also comes to the fore within economic policies, and Yoruk-Turkmen music culture carries important infrastructure and content in terms of the protection, strengthening and continuity of our cultural values in this area as well. As the economic power of cultural industries, which form a common denominator with cultural sustainability, is realized, countries have also started to make efforts to place their cultural and artistic values within the framework of the global goals aimed to be achieved by 2030 for sustainable development. Yoruk-Turkmen music culture is a strong stakeholder of sustainable development goals. In this area, awareness should be created and social sensitivity should be increased, and the scope of promotion, image and marketing policies should be expanded at national and international levels. Based on these determinations, a strategic roadmap should be created by coming together with the public sector, private sector and civil society organizations

to embrace Yörük-Turkmen music culture with a comprehensive vision in the context of our country's culture and art policies, and the socio-economic gains that will emerge should be of a nature that will encourage new production and initiatives.

Keywords: Yörük-Turkmen Music Culture, Culture Industry, Cultural Sustainability

Giriş

Yörük-Türkmen müzik kültürü, Türklerin kadim kökleriyle birlikte şekillenmeye başlamıştır. Hacısüleymanoğlu (Hacısüleymanoğlu, 2019: 520-521) çalışmasında, Türklerin Anadolu'ya 9. yüzyıldan itibaren geldiklerini, dolayısıyla Anadolu coğrafyasını yakından tanıdıklarını, 1071 Malazgirt Zaferi'yle birlikte Orta Asya'dan Anadolu'ya göçün hızlandığını, bu vesile ile başta Oğuz Türkleri olmak üzere pek çok Yörük-Türkmen boylarının Anadolu'yu yurt edindiklerini aktarmaktadır. Yörük kelimesi; “yürümek-yörümek” ten türemiştir. Yani, yörük, yürüyen-göçen anlamında kullanılmaktadır. Önceleri konar-göçer yaşayış tarzını benimsemiş olan yörükler, zaman içinde yerleşik hayata geçerek tarım ve hayvancılıkla iştiğâl etmiş, köy yaşamı ve ardından kent yaşamına dâhil olmuşlardır. Yörük, bir sıfat olarak kullanılmaya devam etmiş, günümüze kadar kültürel özellikleri aktarılmıştır. Yazılı kaynaklarda Türkmen ifadesine ilk olarak Dîvânü Lügâti't-Türk'te rastlanmaktadır. Şöyle ki; Kaşgarlı Mahmut'un eseri Dîvânü Lügâti't-Türk'ün “Oğuz” maddesinde; “Oğuz: Bir Türk boyu; Türkmen” ve Türkmen maddesinde de “Türkmen: Bunlar Oğuzlardır” ifadeleri yer almaktadır (Ünal, 2019: 234-235). Böylece, en az 11. yüzyıldan günümüze kadar Türkmen adının bilinmekte olduğu söylenebilir. Kökende; Her Türkmen bir Yörüktür, her Yörük de bir Türkmendir, Türktür (Muğla Büyükşehir Belediyesi, 2024). Bu bağlamda; Eröz (Eröz, 1991:20) çalışmasında, yörümek fiilinden türemiş olan yörük kavramının, Anadolu'ya gelip yurt tutan göçebe Oğuz Boylarını (Türkmenleri) ifade eden bir kelime olduğunu belirtmektedir. Şahbaz (Şahbaz, 2023: 360) çalışmasında, Anadolu'ya gelen Oğuz boylarının göçer hayata devam edenlerinin Yörük ya da Türkmen olarak nitelendirildiklerini vurgulamaktadır. Doğan ve Doğan (Doğan ve Doğan, 2011: 16-17) çalışmalarında, Türkmen kelimesinin 11. yüzyıldan beri Oğuz kelimesi ile aynı anlamda kullanıldığını aktarmaktadır. Tuztaş Horzumlu (Tuztaş Horzumlu, 2017: 241) çalışmasında, tarihî belgelerde Türkmen ve Yörük adlarının eş anlamlı kullanıldıklarının görüldüğünü belirtmektedir. Ünal (Ünal, 2019:21, 23, 421-476) çalışmasında, Yörük boyları-toplulukları arasında hiçbir fark olmayıp, hepsinin Oğuz Türklerinin (Türkmenlerin) torunları olduğunu belirterek, “Güneş Ülkesi” Horasan'dan, “Güneşin Doğduğu Yer” olan Anadolu'ya akan Oğuz-Türkmen boyları, Anadolu topraklarında kendi beldelerini, idâresini, sanatını oluşturarak, anavatanını kurmuş, bu yolun devamında vatanımız ve devletimiz de böyle kurulmuştur ifadelerine yer vermiştir. Bu bakış açısıyla, biz bu çalışmada Osmanlı İmparatorluğu döneminin sınıflandırmasından kaynaklandığı ileri sürülen “Yörük” ve “Türkmen” arasındaki -siyâsî, etnik veya nüfus politikalarından

kaynaklanan- ince ayırımları konumuzun dışında tutarak, “Yörük-Türkmen” (anlamı anlaşılacak) şeklinde ifade etmeyi tercih edeceğiz.

Yörük-Türkmen boyları, Anadolu’da son derecede geniş bir alana yerleşmişlerdir. Hacısüleymanoğlu (Hacısüleymanoğlu, 2019: 521-522) çalışmasında, 15.-16. yüzyıllardan itibaren Anadolu’ya göç eden Oğuz boylarının; Kayı, Bayat, Yazır, Dodurga, Avşar, Karkın, Bayındır, Peçenek, Çavuldur, Çepni, Salur, Ala-Yundlu, Eymür, Yüreğir, İğdir, Büğdüz, Kınık boyları olduğunu ve bu boyların da Sivas, Kütahya, Çankırı, Konya, Muğla, Kastamonu, Isparta, Burdur, Amasya, Çorum, Ankara, Bursa, Afyonkarahisar, Balıkesir, Bolu, Kastamonu, Sivas, Tokat, Kayseri, Manisa, Trabzon, Aksaray, Adana, Antalya, Malatya ve daha birçok yerleşim merkezine yerleşmiş olduklarını ve ayrıca, Anadolu topraklarında bulunmayan fakat Irak’ta yaşayan Türkmenlere de değinerek, Türkmen ifadesinin geniş bir kavram olduğunu, batıya göç eden Türkleri yani Oğuzlar’ı ve İslâmiyet’i kabul eden Türkleri nitelediğini, dolayısıyla günümüzde Türkiye, Balkanlar, Azerbaycan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Suriye ve Irak Türklerini de kapsadığını aktarmaktadır. Bu denli geniş bir alanda varlık gösterebilen Yörük-Türkmen kültürü, konar-göçer bir yaşayış tarzını benimsemiş olmanın bir uzantısı olarak, sürekli değişen çevresel şartlar ve coğrafi koşullardan etkilenmişler, en önemli geçim kaynaklarının hayvancılık olması nedeniyle, otlattıkları hayvanların özellikleriyle ilgili – Karakeçili, Sarıkeçili, Kızılkıçili, Karatekeli, Karakoyunlu, Akkoyunlu, Çepni gibi-isimler almışlardır. Ayrıca Anadolu’da hâlen birçok yerleşim yerinin, Oğuz-Türkmen boylarının isimleriyle aynı şekilde anılması karakteristik bir özellik olarak görülmektedir (Muğla Büyükşehir Belediyesi, 2024). Yörük-Türkmen boyları, yaşadıkları göçler ve çevresel şartlar nedeniyle geçirdikleri değişimlerin varlığı altında dahi sanatsal ve kültürel değerlerini daima yaşatarak, müzik kültürü alanında eserler üretmeye devam etmişlerdir. Öyle ki, Yörük-Türkmen kültüründe, sanatsal değerlerin üretilmesi ve korunması esas alınmış, bir yandan beraberlerinde getirdikleri çalgı ve icrâ tarzları geleneksel olarak Anadolu’nun dört bir yanında yaşatılırken, diğer yandan da yerleştikleri coğrafyalara uygun etkileşimler içerisine girerek bu kültüre yeni icrâlar eklemişlerdir. Bu anlayışın sonucunda, kendine has özellikler taşıyan, özgün bir Yörük-Türkmen müzik kültürü oluşmuştur. Yörük-Türkmen kültürünün, Anadolu’nun her yerine yayılmış, dinleyenlerin “gönül telini titreten”, aynı duygu ve düşünce çerçevesinde bütünleştiren, yeri gelip heyecanlandıran, yeri gelip hüznlendiren, renkli ve özgün müzik yapısı, aynı zamanda farklı bir kimlik oluşturmuş, çalgılarda, seslendirmelerde, icrâ tarzlarında, folklorik oyunlarda belirgin özellikler göstererek, diğer müzik türlerine göre-

ayırd edici-özelliklere bürünmüştür. Bu bakış açısıyla, karakteristik bir yapısı olan Yörük-Türkmen müziğinin, gelenekten günümüze erişmesi bir şans olarak görülmeli, günümüzden de geleceğe bir köprü olarak uzanabilmesi için kültürel bir tutkal vazifesi atfedilerek hak ettiği ihtimam gösterilmelidir. Bu nedenle, çalışmanın birinci bölümünde, öncelikle, Yörük-Türkmen müzik kültürünün temel hareket noktalarına değinilmiş, ardından ikinci bölümde Yörük-Türkmen müzik kültürünün öne çıkan otantik ve karakteristik çalgıları ve üçüncü bölümde de öne çıkan müzik türleri incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmada öncelikli olarak vurgulanmak istenen husus, Yörük-Türkmen müzik kültürünün, son dönemde küresel ekonomilerde yeni kaynak arayışları neticesinde yöneldikleri bir alan olan “kültür endüstrisi” kapsamında önemli bir “değer” ifade etmekte olduğuna dikkatleri çekebilme. Bu amaçla, dördüncü bölümde “yaratıcı-kültür endüstrileri” kavramı, içeriği, taşıdığı önem, ifade ettiği temel ekonomik değerler incelenmeye çalışılmış, Yörük-Türkmen müzik kültürünün, kültür endüstrisinin yüksek katma değerli, özgün ve önemli bir parçası olduğuna ilişkin farkındalık oluşturulmaya odaklanılmıştır. Beşinci bölümde ise Yörük-Türkmen müzik kültürünü görünür hale getirmenin önemine değinilerek geçmişten ve günümüzden örnekler eşliğinde değerlendirilmeler yapılmaya çalışılmıştır. Altıncı bölümde, Yörük-Türkmen müzik kültürünün, bünyesinde barındırdığı çeşitlilik ve bağlam halinde olduğu diğer faktörlerle birlikte, “Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Hedefleri”nin gerçekleştirilmesi bakımından önemli bir paydaş olduğunun fark edilmesi, beraberinde kalkınmanın itici gücü olarak nitelendirilen “kültürel sürdürülebilirlik” ve ayrıca açığa çıkacak sosyo-ekonomik kazanımlar yönünde dikkat çeken unsurlar belirtilmeye çalışılmıştır.

1. Yörük-Türkmen Müzik Kültürünün Temel Hareket Noktalarına Kısa Bir Bakış

Türk insanı, 11. Yüzyıldan itibaren, Dede Korkut’tan, Kaşgarlı Mahmut’tan, Yusuf Has Hacip’ten, Yükneklî Edip Ahmed’den, Ahmet Yesevî’den, Yunus Emre’den, Köroğlu’ndan ve daha nice gönül erlerinden, yüzyıllar boyu süzülüp aktarılan nasihatleri ve ahlâkî normları dinleyerek yaşantısının her alanında içselleştirmiş, buradan yansıyan tezâhürleri sanata, müziğe, şiire, masala, gazele, çalgıya, türküye yansıtarak günümüze engin bilgi birikimleri aktarmıştır. Bu aktarımlar kuşaktan kuşağa sözlü anlatımlar yoluyla yapılmış olsa da yazılı literatür olarak bakıldığında, tarihimizin en büyük ve kapsamlı yapıtları olarak nitelendirilen “Dîvânü Lügâti’t-Türk”, “Dede Korkut Hikâyeleri” ve “İbn-ü Mühennâ Lugatı” isimli eserlerin dışında, eski Türk müzik âletleri/çalgıları ile ilgili yararlanılabilecek kaynaklar oldukça sınırlıdır. Özellikle Dede Korkut, bu kültürü yalnızca hikâyeleriyle anlatan değil, aynı zamanda çalıp söyleyen yönüyle de farklı bir boyut taşımaktadır. Korkut Ata olarak da bilinen Dede

Korkut, Oğuz Türklerinden olup, Kazak ve Kırgız bahşılarının pîri olarak tanınan, aynı zamanda “ozan”lık vasfıyla, kopuz çalmayı ve türkü söylemeyi öğreten (Gökyay, 1994: 77-80) bir Türk bilgesidir. Nitekim, Dede Korkut Hikâyelerinde; “*Bismillahirrahmanirrahim. Resul aleyhisselam zamanına yakın Oğuzların Bayat boyundan, Korkut Ata derler, bir er koptu. Bu kişi Oğuzların bilgesiydi.*” ifadeleri yer almaktadır (Teyek, 2017: 11). 2018 yılında, Azerbaycan, Kazakistan ve Türkiye’nin “İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi”ne kaydedilmiş olan Dede Korkut’un günümüze kadar aktarılan destansı kültürü, içerik olarak; halk masalları ve müziği, sözlü ifadeler, sahne sanatları, kültürel kodlar ve müzik besteleri aracılığıyla nesiller boyunca paylaşılan ve aktarılan on iki kahramanlık efsânesi, hikâye ve masal ile on üç geleneksel müzik bestesine dayanmaktadır (UNESCO; 2018). Türklerin hikmet, bilgelik ve musikî bakımından pîri ve velîsi sayılan Dede Korkut hikâyelerinde ise en çok; “boru/nefir, çevgen, davul, nakkâre, zurna, kös, kopuz, kolca/kolça kopuz” (Daloğlu, 2023) çalgılarının isimleri yer almaktadır. Dede Korkut Hikâyeleri’nde anlatılan-adı geçen çalgılar, aynı zamanda Yörük-Türkmen müzik kültürüne temel oluşturan, pek çoğu günümüze kadar gelerek kullanılan çalgılardır. Bunun yanında, yazılı kaynaklarda Türkmen ifadesine ilk olarak Dîvânü Lügâti’t-Türk’te rastlanmakta, böylece, en az 11. yüzyıldan günümüze kadar Türkmen adının bilinmekte olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, Dîvânü Lügâti’t-Türk’te bazı eski Türk müzik âletlerine de yer verilmiştir. Bazıları Orhun Âbideleri’ne kadar uzanan çalgılar, bir yandan her türlü duygunun aktarımında güçlü bir ifade aracı olarak, diğer yandan karakteristik tınılar oluşturarak sanatsal özellikleriyle, Yörük-Türkmen musikîsinin değerli birer unsuru olmuşlardır. Bu nedenle, bu çalgılara kısaca değinilmesi faydalı olacaktır.

2. Yörük-Türkmen Müzik Kültüründe Öne Çıkan Çalgılar

Yörük-Türkmen müzik kültüründe geniş bir çeşitlilik söz konusu olup; “Nefir/Boru”, “Çevgen/Çevgân”, “Davul/Köbürge/Kövürge”, “Nakkâre”, “Kös”, “Zurna”, “Kaval”, “Kopuz”, “Kolca/Kolça Kopuz” adı verilen çalgıların öne çıktığı görülmektedir. Bu çalgılara aşağıda kısaca değinilmiştir.

2.1. Nefir/Boru

Nefir veya boru (Görsel: 2.1), nefesli sazlar grubundan olup, “bori veya borguy, burgu, burgaç” olarak da söylenmektedir. Bu kelimelerin etimolojisi ağaç kabuğundan burulmak suretiyle yapılan düdük anlamına karşılık gelmekte ve Dîvânü Lügâti’t-Türk’te “burguy”

denildiği, Abdülkadir Merâgî'nin “burgu ve burguç” olarak yazdığı, Çağatay Sözlüğü'nde ise “boru” adıyla geçtiği ifade edilmektedir (Çokamay, 2012: 448-449).

Görsel 2.1.Nefir/Boru/Burguy Olarak İsimlendirilen Çalgı

Kaynak: (Laf Sözlük, 2022, Nefir Dergi, 2024)

Çokamay (Çokamay, 2012: 448) çalışmasında, en bilinen Osmanlıca karşılığının “nefir” kelimesi olduğunu, bazı kaynaklara göre, eski Türk kültüründe ve Osmanlı'da yaygın olarak kullanılan boru veya nefirin, Selçuklu Hükümdarı Alparslan tarafından icat edildiğini aktararak, on ikinci yüzyılda boruya “nay-i Türkî” denildiğini ifade etmektedir. Arapça'da “topluluk”, Farsça'da “toplanmak/bir araya gelmek” anlamlarıyla (Nefir Dergi, 2024) özdeşleştirilen nefir, “bireyler topluluğu/kalabalık” gibi anlamlar da ihtivâ etmekte, “buk-ül nefir” ise “savaş borusu” anlamını taşımaktadır (Çokamay, 2012: 449). Bütün bu anlamları tamamlar nitelikte, nefir, düşmana karşı gazâda bulunmak için fırlayıp çıkmak anlamında kullanılmakta, bu amaçla çıkıp toplanan cemaate “nefir”, her birisine de “nefer” adı verilmektedir (Laf Sözlük, 2022). “Nefir”e, ayrıca, “derviş borusu” adı da verilmekte ve boynuzdan yapılan, nefesli sazlar grubundan bir Mehter çalgısı (Karakaya, 2006) olarak da tanımlanmaktadır. Nitekim, fildişi-boynuz veya pirinçten yapılan boru şeklindeki nefir, savaşlarda uyarı/toplanma/hücûm borusu olarak çalınmıştır (Laf Sözlük, 2022). Böylece, üstün bir amaç için toplanmak, savaş ve müzik bir arada, bir çalgı aracılığıyla anlatılabilmıştır.

2.2. Çevgen/Çevgân

Çevgen veya çevgân adıyla günümüze kadar gelen, bu çalgı (Görsel:2.2) sarsmalı çalgılar sınıfından olup, Osmanlı mehter mûsikisinde önemli bir yer tutar. Günümüzde, Mehterân takımında hâlen kullanılmakta, çevgânîler, çevgânîbaşı idaresinde aynı zamanda birer hânende olarak (İslâm Ansiklopedisi, 1993a: 295-296) yer almaktadır.

Görsel 2.2. Çevgen veya Çevgân Olarak İsimlendirilen Çalgı

Kaynak: (Köseoğlu Kostüm, 2024, Ebay, 2024, (İslâm Ansiklopedisi, 1993a:296)

2.3. Davul/Köbürge/Kövürge

Vurmalı bir çalgı olan davul (Görsel:2.3), dinleyenler üzerinde güçlü sesiyle geniş bir tesir bırakmaktadır. Türkçe'nin ilk yazılı kaynakları içinde üst düzey önem derecesine sahip, “Türk adının, Türk milletinin isminin geçtiği ilk Türkçe metin, Türk tarihi, Taşlar üzerine yazılmış tarih” olarak nitelendirilen Orhun Âbideleri’nde, batı cephesinde (Ergin, 2003: 4); “*Bilge Kagan uçdı. Yay bolsar, üze tengri Köbürgesi örtçe ança takı Tagda sıgun ötser ança sakınur men. (Bilge Kağan uçtu. Yaz olsa üstte gök davulu gürler gibi, öylece ve dağda yabani geyik gürlerse, öylece mateme gark oluyorum.)*” ifadelerinde (Ergin, 2003: 35, 58-59, 94-95) adı geçen “köbürge”, davul anlamına gelmektedir. Daloğlu (Daloğlu, 2023), başka kaynaklarda köbürgenin, “kövürge” olarak da geçtiğini ve büyük davul (Kûs-i Şâhî/Şah Köcü) anlamına geldiğini aktarmaktadır.

Görsel 2.3. Davul veya Köbürge/Kövürge Olarak İsimlendirilen Çalgı

Kaynak: (Güç, 2019, Tarih Türklerde Başlar, 2016, Orta Asya Türk Dünyası, 2024)

Davul, Türklerin hükümdarlık sembolü, devletin simgesi olmakla birlikte askerî müziğin temeli olup, yukarıda değinildiği şekliyle “gök davulu gürler gibi” benzetmeleriyle, güçlü sesiyle, duygulardaki yoğunluğu anlatacak simgeler (Cabacı, 2021: 1618) olarak

kullanılmıştır. Çokamay (Çokamay, 2012: 448) da çalışmasında, davulun, bağımsızlık simgesi olarak tuğ ve kılıcın yanında yer aldığını aktarmaktadır. Davul, Türk geleneklerinde dinsel törenlerde, savaş meydanlarında, Mehter Takımları'nda, düğün, sahur, cirit oyunu, at yarışı, güreş, bayram, müjdeli bir haberin verilmesi gibi etkinliklerde tarihten beri kullanılmış olup, hâlen kullanılmaya devam edilmektedir (TUFAK, 2024a). Cabacı (Cabacı, 2021: 1618) çalışmasında, Gök Türkler döneminde resmî müzik aletlerinin “köbürge” ve “boru” olduğunu aktarmaktadır.

2.4. Nakkâre

Geleneksel bir Türk çalgısı olarak, bakır veya topraktan üretilen, yarım küre biçimindeki gövdenin üzerine deri gerilmesiyle yapılan bir çift küçük davuldan oluşan nakkâre (Görsel:2.4), Evliya Çelebi'nin Seyahatnâme'sinde sık sık bahsettiği bir çalgıdır (TRT Müzik, 2021a). Günümüzde dînî musikî ile mehterin önemli bir parçası olan nakkâreye, Mevlevî dergâhlarında kudüm adı verilmiştir (İslâm Ansiklopedisi, 2006:326).

Görsel 2.4. Nakkâre Olarak İsimlendirilen Çalgı

Nakkâre

Kaynak: (OkulCubbeKep, 2024, TRT Müzik, 2021a)

2.5. Kös

Farsça'da “vurma”, “çarpma”, “dövme” anlamına gelen “kûs” kelimesinden türeyen kös (Görsel: 2.5), büyük ve derin bir bakır kâse üzerine deve derisi gerilerek yapılan, tokmaklarla vurulan bir çalgı olup, Türklerde hükümlanlık alâmetlerinden biri sayılmış ve savaşta ordunun hareketini düzenlemede işlev görmüştür (TRT Müzik, 2021b).

Görsel 2.5. Kös Olarak İsimlendirilen Çalgı

Kös

Kaynak: (TRT Müzik, 2021b)

2.6. Zurna

Güçlü, yüksek bir ses çıkardığı için özellikle davulla birlikte çalınan, nefesli bir çalgı olan zurna (Görsel 2.6), tahta, metal, kargı, kamyş gibi maddelerden yapılabilmektedir.

Görsel 2.6. Zurna Olarak İsimlendirilen Çalgı

Kaynak: (Türkiye Kültür Portalı, 2024a)

Günümüzde Anadolu'nun her yerinde kullanılan zurna, kolay taşınabilme özelliği nedeniyle göç yoluyla geniş bir coğrafi alana yayılabilmiştir. Nitekim, genel olarak yörüklerin kullandığı kaval, düdük, sipsi, zurna, kemane, cura yaylı ve vurmali sazlar ve üç telli gibi çalgılar küçük, hafif ve kolay taşınabilir özellikte olup, günümüze kadar gelmiştir, ayrıca bu çalgılarla icra edilen eserler yörüklerin yaşam biçimleri (Uslu, 2023: 7) ile uyumludur. Örneğin; yayık soğudan, çömlek kırdıran, karakoyun efsanesi (Uslu, 2023:7), çakal çökerten, sürü yitiren, duguk/guguk boğazları (Uludağ, 2023: 130) gibi ezgiler, yörüklerin konar-göçer yaşamda karşılaştıkları çeşitli olayları ve öyküleri yansıtmaktadır.

2.7. Kaval

Yörük müziğinde yaygın olarak kullanılan diğer nefesli çalgı ise kavaldır. Çoban kavalı ya da düdük olarak anılmakta olan kaval, insanoğlunun ilk üflemeli çalgılarından olup, Orta Asya Türk uygarlıklarından itibaren bilinmektedir (TUFAK, 2024a). Kavalın ataları olarak kabul edilebilecek birçok nefesli çalgının ortaya çıkması ve yayılmasının Ural - Altay Dağları arasındaki bölgede yaşamış olan Ön Türklere dayandığı ve Türklerin Orta Asya'dan göçleri sırasında, başta Anadolu olmak üzere Batı Asya ve Avrupa'ya kadar yayıldığı düşünülmektedir (Söz Nota, 2024). Türkçede “içi boş” ve “delik” anlamına gelen “kav”/“kov” kelimesinden türemiş olan kaval, Divân-ı Lügâti't-Türk'te de yer almakta, farklı coğrafyalarda yaşayan Türklere lehçe farklılıklarıyla “kaval, khaval, gaval” gibi isimlerle söylenmektedir (Söz Nota, 2024). Kaval, farklı isim ve şekillerde, Anadolu'nun her yerinde yüzyıllardır çalınmaktadır (TUFAK, 2024a).

Görsel 2.7. Kaval Olarak İsimlendirilen Çalgı

Kaynak: (Söz Nota, 2024)

Görsel 2.7’de sol üstte kavalın, çeşitli hayvan kemiklerinden ve sert ağaçlardan yapılmış tarihi örnekleri, sağ üstte ise kartal kanadından yapılmış kaval (çığırtma) yer almaktadır. Alt kısımda ise dönemler ilerledikçe, plastik, metal gibi malzemelerin de kullanılmaya başlandığı (Söz Nota, 2024) görülmektedir. Özellikle yaylalarda küçük baş hayvan otlatan çobanların can yoldaşı olan kaval da tıpkı zurna gibi kolay taşınabilmesi nedeniyle konar göçer yaşamda da yerleşik hayata geçtikten sonra da yörüklerin hep yanında olmuş, ezgileriyle yörük kültürünün bütün özelliklerini günümüze aktarmıştır.

2.8. Kopuz

Kopuz (Görsel 2.8), bir çalgı olmanın ötesinde, kendisine derin simgesel anlamların atfedildiği bir çalgı olarak dikkat çekmektedir. Öyle ki, Dede Korkut Hikâyeleri’nde; “*Bamsı Beyrek bir fırsatını bulup kopuzu omzuna asmış*”, “*Dedem Korkut gelip kopuz çalmış. Gazilerin başlarına neler geldiğini anlatmış. En son hayır dua eylemiş*”, “*Belindeki kopuzu görünce bu yiğidin Oğuz ilinden geldiğini anlamış*” (Teyek, 2017: 61, 68, 152) gibi ifadelerle kopuzun Türk kimliği için önemli bir belirteç olarak kullanıldığı ve anlatılar içerisinde sıkça yer aldığı görülmektedir. Ayrıca, Dede Korkut’un saygın kişiliğine, hatırının sayılması gereken bir şahsiyet olduğuna ve mücidi olduğu kopuzla özdeşleştirildiğine ilişkin ifadelerin de (Teyek, 2017: 152-153) yer alması dikkat çekicidir. Halk söylencelerinde de Dede Korkut, büyük bir halk şairi, kopuz ve dombrayı icat eden kişi olarak belirtilmekte, ayrıca Karakalpakistan’da derlenmiş bir efsane, Dede Korkut’un, kopuzun nasıl yapılacağını olağanüstü varlıklardan öğrendiğini anlatmaktadır (Özdemir, 2003: 27, 29). Epik türkülerin, ezgilerin, şiirlerin atası olarak nitelendirilen Dede Korkut’un hikâyeleri, ezgileri, sözleri, büyük bir tarih ve kültür mirası olarak kuşaklar boyu anlatılarak günümüze kadar gelmiştir. Dede Korkut, her hikâyede, efsânevî-bilge bir kişilik, sözleri, icrâ ettiği müzikleri, hikmet dolu ifadeleri, toplumun -evlilik-düğün-bayram-kutlama-şölen-sevinç-üzüntü-cenaze-yas- gibi bütün geleneksel yapılarını,

uygulanan ritüellerini aktaran bir ozan olarak özgün ve çok yüksek derecede saygınlığı olan bir pîrdir (UNESCO, 2018). Dede Korkut, ozan kimliğiyle, hikâyelerinde yer alan her olay/durum/mücâdele sonrasında kopuz çalarak şarkılar söylemektedir (Ergin, 1989: 26). Bestelerinde, ana tonlamalar, doğanın sesleri aracılığıyla Kopuz/Kobyz çalgısı kullanılarak yeniden üretilir ve “bir kurdun uluması, bir kuğunun kanat çırpması gibi” seslerin taklit edilmesi, müziğin karakteristiği olarak öne çıkar.

Görsel 2.8. Kopuz Olarak İsimlendirilen Çalgı

Kaynak: (Beat Battle, 2023, Tarihten İnciler, 2019, Ethnic Musical, 2024)

Kopuz ile icrâ edilen bu besteler, “kahramanlık, karşılıklı dialoglar, fiziksel ve ruhsal sağlık, doğaya saygı, birlik beraberlik gibi sosyal, kültürel ve ahlâkî değerleri kapsayan destansı hikâyelerle birbirine bağlanmakta, böylece Türk dilinin konuşulduğu coğrafyaların tarihi ve kültürüne ilişkin derin bilgiler içermektedir (UNESCO; 2018). Topluma köklü bir şekilde yerleşmiş olan bu aktarımlar, nesiller arasında bir köprü vazifesi görmektedir.

2.9. Kolca/Kolça Kopuz

Kolca kopuz (Görsel 2.9), temelini kopuzdan alan bir çalgı olup, kolca kelimesi kolluca-daha uzun kolu olan anlamlarını taşımaktadır.

Görsel 2.9. Kolca/Kolça Kopuz Olarak İsimlendirilen Çalgı

Kaynak: (On5Yirmi5, 2023, İpek, 2017)

Feyzioğlu (Feyzioğlu, 2006: 235-236) çalışmasında, “Kolca kopuzun yaylı bir saz olduğunu ve rahatlıkla kullanılabilmesi için uzun bir kolunun olduğunu, ayrıca Dede Korkut Kitabı’nda da ‘Kolca kopuz getirüp ilden ile bigden bige ozan gezer. Er cömerdin er nakesin ozan bilür.’ ifadelerinin yer aldığını aktarmaktadır.

Yörük-Türkmen müziğinin öne çıkan bu çalgılarının yanında, Türk müzik kültüründe sözlü olarak günümüze taşınan, geleneksel olarak yaşayan “gırtlak havaları, doğa sesleri taklitleri, ıklığ/ıklık, altay yatığ gibi” kadim Orta Asya müzik aletleri de bulunmakta, ayrıca askerî müzik ve şaman müziği gibi (Uslu, 2015: 99-100, 104) dikkati çeken icrâlar bulunmaktadır. Buna ek olarak (Teyek, 2017: 61, 154, 163, 165, 175);

“Oğullarını davullarla zurnalarla karşılamış”, “Bütün Oğuz beyleri askerlerini toplayıp gelmişler... Borular çalınmış, davullar dövülmüş”, “Bu sırada Oğuz gazileri gelmişler. Toman Kalesi’ni çevirmişler. Gümbür gümbür davullar çalınmış. Borular öttürülmüş”, “Bütün beyler at binmiş, kılıç kuşanmışlar. Borular çalınıp davullar dövülmüş... Askerini alan meydana çıkmış... Alaylar bağlanmış. Ordular dizilmiş. Borular çalınmış. Davulbazlar dövülmüş”, “Meğer bu sırada düğün dernek kurulmuş. Beyler yiğitler toplanmış. Kızlar hanımlar birikmiş. Sabahtan beri davullar dövülüyor, zurnalar çalınıyormuş”

ifadelerinden, Dede Korkut Masalları’nda kopuzun yanı sıra, davul-zurna-boru-davulbaz gibi çalgıların da yer aldığı ve bu çalgıların, Türk kültüründe, düğün dernek, kavuşma, sevinç, savaş, zafer, askerî törenler gibi toplumun temel unsurları, örf-âdet ve gelenekleri içerisinde önemli yer tuttuğu ve duyguların yaşanması ve aktarılmasında işlevsel olarak kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca, bu çalgıların yüzyıllarca yaşayarak Anadolu’nun musikî sanatındaki çeşitlilik içerisinde dâimî yer edindiğini Evliya Çelebi’nin eserlerinde de görmek mümkündür. Enderûnda yetişerek Musâhip Derviş Ömer Ağa’dan musikî eğitimi almış, aynı zamanda Sa’dîzade Dârülkurrâsı’nda okuyarak hâfiz olmuş, Sultan IV. Murad’ın emriyle alındığı Saray’da eğitimine devam ederek hat ve musikî dersleri almış olan Evliya Çelebi (1611-1685) (Türk Tarih Kurumu, 2020), Seyyahatnâme isimli 10 ciltten oluşan eserlerinde Türkistan ve Anadolu coğrafyasında yer alan çok sayıda çalgıya değinmiştir. Musikîye böylesi derinlikte vâkıf olması bakımından Evliya Çelebi’nin tespit ettiği çalgılar önemlidir. Bu çalgılar (Yarman, 2002); “Zilli ve Deri Gergili Çalgılar; (Çağana, Çalpâre (Çalpara), Def, Daire, Davul, Dünbelek, Kös, Kudüm, Nakkâre, Tabl-ı Baz (Davlunbaz), Zil), Üflemeli Çalgılar; (Boru, Duduk (Tutik/Tütek), Erganun (Organun), Kaval, Kurnata (Kırnata), Miskal (Mûsikâr), Ney,

Tulum Duduğu, Zurna, Telli Çalgılar; Çartar, Çeng, Çeşde, Çöğür, Kanun, Kopuz, Santur, Şeşhâne, Şeştar, Tanbur, Ud, Yelteme (Yeltme), Yaylı Çalgılar; İklik (İklığ), Kemeñçe, Rebab” olarak belirtilmektedir. Burada da yukarıda belirtilmiş olan Yörük-Türkmen müziğinin otantik çalgılarının kullanımını sürdürerek 17. yüzyıla kadar geldiği anlaşılmaktadır. Günümüze gelindiğinde ise, Turizm Folklor Araştırma Kurumu Derneği (TUFAK) “Türk Halk Oyunları Çalgıları”nı (TUFAK, 2024a); “Telli (Telli-tezeneli veya parmakla çalınan) Çalgılar: Meydan Sazı, Divan Sazı, Bağlama, Bozuk, Tambura, Çöğür, Cura, Bulgari, Tar, Kabak Kemane, Rebab, Kemeñçe, Kopuz, Nefesli Çalgılar: Zurna, Mey-Balaban, Nefir, Sipsi, Çifte, Dilli Düdük, Çoban Kavalı, Çığirtma, Tulum, Gayda, Vurmalı Çalgılar: Davul, Koltuk Davulu, Dümbelek, Tef, Kudüm, Darbuka, Zilli Maşa, Çarpara, Parmak Zilleri, Kaşık” olarak aktarmaktadır.

Görsel 2.10. Türk Halk Oyunları Çalgıları

Kaynak: (TUFAK, 2024a)

Görüldüğü gibi (Görsel 2.10), Türk halk oyunları çalgıları, telli, nefesli, vurmalı çalgı gruplarının yoğun olarak kullanıldığı zengin bir çeşitlilik içermekte, bu çeşitliliğin içerisinde, Yörük-Türkmen müziğinde öne çıkan çalgıların günümüze dek devamlılığı dikkat çekmektedir.

3. Yörük-Türkmen Müzik Kültüründe Öne Çıkan Türler

Genel olarak bakıldığında, Türk halk müziği, uzun havalar ve kırık havalar olmak üzere, iki büyük form temeline oturmaktadır. Uzun Havalar; serbest tartımlı (parlando) ezgilerdir. Düzenli bir ritim özelliği göstermeyen ancak bazı geleneksel söyleyiş kalıplarına göre icra edilen bir formdur. Halk arasında, uzun hava yerine bu formu belirleyen tür adları olan; Hoyratlar, Mayalar, Divanlar, Ağıtlar, Bozlaklar, Elezber, Müstezat, Tecnis, Barak Havaları, Gurbet Havaları şeklinde ifade edilmeleri daha yaygındır (Turkish Music Portal, 2024). Yörük-

Türkmen müziğinde, uzun hava sınıflandırmasına giren türlerden, karakteristik olarak “Bozlaklar” ve “Gurbet Havaları” öne çıkmaktadır. Bu nedenle, şimdi kısaca bunlara değinilecektir.

3.1. Bozlaklar

Türk Halk Müziği’nde bir tür olan bozlak, Orta Asya’dan başlayarak günümüze ulaşan ve yaylak-kışlak hayatı yaşayan Yörük-Türkmen ve Avşar oymaklarının kültürlerinin bir ifade biçimi olmuştur. Anlam olarak “bozulmak, bozlamak, feryat etmek, haykırmak” olarak kullanılan bozlak kelimesi, Yörük-Türkmen’lerin günlük yaşamda karşılaştıkları acı ve üzüntü sonucunda duyguların ve özellikle isyanın doğaya haykırılması olarak ifade edilebilir. Yörük-Türkmen müzik kültürünün önemli bir parçası olan bozlaklar, günümüze kadar gelmiş olup, ezgisel açıdan “Avşar Bozlakları”, “Türkmen Bozlakları” gibi sınıflandırmaları bulunmaktadır. Bozlaklarda konu olarak “ferdî” ve “toplumsal” acılar dile getirilmektedir. Bozlaklar seslendirilirken, “Avşar Ağzı”, “Türkmen Ağzı” ve “Âşık Said Ağzı” olmak üzere üç ağız kullanılmaktadır. En yaygın bozlak türleri (Turkish Music Portal, 2024); Avşar Bozlağı, Türkmen Bozlağı, Kırşehir Bozlağı, Şekerdağı Bozlağı, Kırat Bozlağı, Katırcıoğlu Bozlağı, Aydest Bozlağı’dır. Orta Anadolu’da Kırşehir, Kırıkkale-Keskin, Çorum, Ankara, Aksaray, Konya, Niğde, Kayseri ve Çukurova bölgesinde Orta Toroslarda Kahramanaraş, Gaziantep, illerinde Yörük-Türkmenler’de görülen “bozlak” kültürü, Orta Asya’ya dayanan geçmişle, Oğuz boylarının yüzlerce yıldır icrâ ettikleri bir sanat olup, Türk Halk Müziği’nin de en eski türlerinden biridir (Karakaya, 2002: ii, 56, Turkish Music Portal, 2024). Örneğin, “Avşar Bozlağı (Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri)”, halkımız tarafından en çok bilinen bozlaklar arasındadır. 18. yüzyılın sonlarında doğmuş, Oğuzların Avşar boyundan olan ünlü halk ozanı Dadaloğlu’nun (İslâm Ansiklopedisi, 1993b: 397-398), duygularından dökülen “Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri” dizelerini hem tezenesine hem sesine ilmek ilmek döken usta sanatçı Muharrem Ertaş, bu bozlağı icrâ ederken, türkü söylemenin çok ötesine geçmiş, yörüklerin göç sürecini âdetâ yaşamıştır. Nitekim uzun yıllar radyolarda “Yurttan Sesler” programının başlangıç müziği olarak kullanılan bu eser, radyo programlarını dinleyerek büyüyen nesillerin toplumsal hafızalarında hâlâ ilk günkü canlılığını korumaktadır. Bu örnekte de görüldüğü gibi, Yörük-Türkmen kültüründe, yaşam içerisinde karşılaşılan olaylar sanat yoluyla dile getirilerek, sözlü ve müzikli halk edebiyatı olarak etkileyici bir şekilde aktarılmış, içinde bulunulan tarih ve toplumsal kesitler yansıtılmıştır. Acısını, hasretini, duygusunu, yürekten kopan derin bir feryatla sanata döken, otantik ve samimi bir şekilde yorumlayarak gelecek kuşaklara olağanüstü

bir kültür hazinesi devreden muhteşem ezgiler, koşmalar, varsağılar, Anadolumuz’un her bucağından aynı heyecanla yankılanmaktadır.

3.2. Gurbet Havaları

Gurbet Havaları; Türklerin Anadolu’ya gelmeleri sırasında geniş bir popülasyonla yerleştiği, Teke Yöresi adıyla da bilinen Antalya, Isparta, Burdur, Denizli (Acıpayam), Muğla yöresinde yaygın olarak seslendirilen uzun havalara verilen isimdir (Türkiye Kültür Portalı, 2024b). Gurbet havalarının ana duygusu özellikle hasret ve gurbet, ayrıca sevdiğine kavuşamamanın verdiği özlem-aşk-sevdâ (Gök, 2023: 19) olarak öne çıkmaktadır. Türk halk müziğinin önemli bir türü olan gurbet havaları, kendine has icrâ edilmekte, Teke yöresinin müzik kültürünü yansıtırken aynı zamanda insanların tanıklık ettiği tarihi olayları, kahramanlıkları, gurbeti, özlemi, acıları samîmî bir şekilde yansıtmaktadır (Aladağ ve Demir, 2024: 37). Aladağ ve Demir (Aladağ ve Demir, 2024: 45) çalışmalarında, (yöre sanatçılarından olan Uğur Önür ile yapılan kişisel görüşmelerinden aktararak); “*Gurbet havalarını Yörükler, yaylalarda icra ederlerdi. Kışlık ve yaylık arasında sürekli yer değiştirdiklerinden... Yörükler için sürekli gurbette olma durumundan kaynaklı, gurbet havalarında genellikle ayrılık, ağıt ve özlem temalarını işlemişlerdir.*” bilgisini aktarmışlardır. Bu nedenle, Yörük-Türkmen müziğinin özel bir türü olan gurbet havaları, fazla hareketli olmayan, duygu yüklü olduğu için, biraz daha ağır – uzun hava formunda – eserlerdir. Acıpayam’da guval havası/kaval havası, Milas’ta kerip/karip/garip havası olarak adlandırılan gurbet havaları, zengin bir yapıya sahiptir ve icrâsı sırasında ağırlıklı olarak cura, bağlama, sipsi ve kabak kemâne (Aladağ ve Demir, 2024: 37) eşlik etmektedir.

Diğer büyük form olan kırık havalara kısaca bakacak olursak; kırık havalalar, ritmik karakterleri ve ölçüleri belirgin olan (Turkish Music Portal, 2024), belirli bir dizi içerisinde ezgisel seyir özelliği gösteren, ölçüsü ve ritmi bilinen, yaygın şekliyle “düz havalalar” da denilen Türk halk müziği ürünleridir (Türkiye Kültür Portalı, 2024b). Geleneksel söyleyiş kalıplarına bağlı olarak icra edilen bir form olan kırık havaların birçoğu aynı zamanda oyun havasıdır (Turkish Music Portal, 2024). Kırık hava terimi de uzun hava gibi yaygın kullanılmamaktadır. Bu terim yerine; “Zeybekler, Peşevler, Teke Zortlatması, Semah, Bengi, Güvende, Halay, Bar, Horon, Kaşık Havası, Karşılama, Sallama, Kol Havası, Yalı Havası” gibi formu belirleyen bazı tür adları kullanılır (Turkish Music Portal, 2024, Türkiye Kültür Portalı, 2024b). Yörük-Türkmen müziğinde, yerleşilen yöreye göre bütün kırık hava türleri icrâlarında bulunmakla

birlikte, karakteristik olarak “Zeybekler”, “Teke Zortlatması” ve ayrıca “Boğaz Havası” olarak isimlendirilen otantik türler öne çıkmaktadır. Şimdi, kısaca bunlara değinilecektir.

3.3. Zeybekler

Zeybekler, yiğitlik ve mertlik kavramlarıyla özdeşleşmiş olup, efelerin folklorik oyunudur. Özellikle Ege Bölgesi’nde ve Teke Yöresi’nden Toroslar’a kadar uzanan bölgede yaygın olan zeybekler, asil duruşuyla etkileyici, millî hisleri uyandıran, duygulandırıcı, coşturucu, cesareti ve kahramanlığı temsil etmektedir. Zeybek oyunlarının Türklerin Orta Asya’dan Anadolu’ya taşıdığı bir kültürel miras olduğu, zeybekliğin, Türkmenlerin Batı Anadolu’ya gelmeleriyle birlikte görülmeye başladığı ve zeybeklerin kaynağının Türkmenlere dayandığı (TUFAK, 2024b) aktarılmakta ve zeybek kelimesinin etimolojik kökenlerinin de Orta Asya’ya dayandığı, Türkçe olduğu ve “sü-bek (subay), zeyl-i beğ (kolbeyi), say-bek (zırh), zibak (cıva), sağ-bek (sağlam) anlamlarına geldiği, efe kelimesinin ise “aka (kudret)”, “apa (ağabey)” gibi anlamlarla özdeşleştiği (TRT Haber, 2024) ileri sürülmektedir. Zeybekler, giysi ve oynanış biçimleri bakımından ve ayrıca müzikalitesi itibariyle tavır ve üslup olarak da ayrı estetik değerler taşır (TUFAK, 2024b). Zeybeklerin icrasında davul-zurna ve bağlama ağırlıklı olmak üzere, kabak kemane ve ayrıca darbuka, kaşık gibi güçlü ritim veren enstrümanlar kullanılmaktadır. Zeybekler ağır, orta ve hızlı olmak üzere yapısal çeşitlilik gösterir (Turkish Music Portal, 2024). En bilinen zeybek türleri; Harmandalı, Çökertme, Çakal Çökerten Zeybeği, Kerimoğlu Zeybeği, Yörük Ali Zeybeği (ABDA, 2024) olmakla birlikte, Ağır Zeybek (Aydın Zeybeği), Kaşıklı Zeybek, Teke Zeybeği (Kıvrak Zeybek), Kırık Zeybek, Toplu Güvende, Abdal Zeybeği (Kıbrıs Zeybeği) (Dans Akademi, 2024) gibi türleri de bulunmaktadır. Görsel 3.3.’de zeybek oyunlarından örnek görseller yer almaktadır.

Görsel 3.3. Zeybek Oyunlarından Örnekler

Kaynak: Üstte Solda Yer Alan Görsel İçin; (Sabah, 2022), Üstte Ortada Yer Alan Görsel İçin; (Salsa Ankara, 2024), Üstte Sağda Yer Alan Görsel İçin; (TUFAK, 2024b), Altta Sol ve Sağda Yer Alan Görseller İçin; (Dans Akademi,2024).

3.4. Teke Zortlatması

Teke zortlatmaları, hareketli bir şekilde çalınıp söylenen, hızlı bir oyun karakterine sahip ezgilerdir (Turkish Music Portal, 2024). Teke zortlatmaları, adını “Teke Yöresi” olarak bilinen, 1277 yılında Karamanoğlu Mehmet Bey’in izniyle Teke Paşa tarafından kurulan “Teke Beyliği”nin yerleşim alanı olan bölgeden almakta ve günümüzde; Burdur’un tamamı, Muğla (Fethiye, Ortaca), Denizli (Acıpayam, Serinhisar, Honaz), Afyonkarahisar (Dinar, Başmakçı), Isparta (Yalvaç), Antalya (Akseki, Cevizli, Manavgat, Alanya) olmak üzere (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, 2024) geniş bir coğrafyayı kapsamaktadır. Batı Toroslar’a kadar uzanan bu bölgeyle ilgili olarak, Sarı ve Tepeli (Sarı ve Tepeli, 2012: 174, 176, 177) çalışmalarında; Teke Yöresi’nin, Oğuz boylarına ait Yörüklerin en fazla toplandığı alanlardan olduğunu, yöredeki yer isimlerinin dahi pek çoğunun bu bölgelere iskân edilmiş Oğuzlarla ilgili olduğunu ifade etmişler, 16. yüzyıl tahrir defterlerinde yapılan incelemelerde yirmi dört Oğuz boyuna ait yerleşim isimlerinin en yoğun görüldüğü bölgenin Teke Sancağı olduğunun saptandığını aktarmışlardır. Anadolu’nun her yerinde, yerleştikleri coğrafyanın özelliklerini müzik kültürüne büyük bir ustalıkla yansıtan Yörük-Türkmen boyları, Teke Yöresi’nde çok yaygın olan dağ keçilerinin hareketlerinden ilham alarak sazıyla, sözüyle, oyunuyla böylesi otantik bir müziği Türk halk müziğimize kazandırmışlardır. Bu özelliklerin yansımasıyla şekillenen, Yörük-Türkmen müzik kültürüne has bir tür olan teke zortlatması, coşkun, kıvrak bir oyun havası olup, sergilenen figürlerin, keçilerin hareketlerinden esinlendiği için belirgin bir hareketlilik taşıdığı (Ergun, 2023: 31) ifade edilmektedir. Zortlama; “çalım satma, kabadayılık yapma, ansızın sıçrama ve zıplama” anlamlarına gelmekte, teke zortlatması da delikanlıların yiğitliği sembolize eden güçlü zıplama hareketleriyle ritmik bir şekilde oynadıkları folklorik bir oyunla süslenmektedir. Dört vuruşlu dokuz süreli ezgilerle hızlı bir oyun şeklinde oynanan teke zortlatmalarının öne çıkan özelliği, bağlamadaki çalış tavrı ve oyunlara eşlik edilecek şekilde sesli ve sözlü olarak okunmasıdır, öyle ki, dokuz sekizlik usûlün, Türk Sanat Musikîsi’nde “aksak” ve “raks aksağı” adı verilen formunun dokuz onaltılık şekli, teke zortlatmalarında öne çıkmaktadır, nitekim Isparta yöresinde bu dokuz onaltılık usûle “gakgili havası” denmekte, köylerde de hanımların tepsi-kap-kacak gibi aletlere vurup ritimleri çalarak teke oyunlarını söyleyip oynamalarına da “dımıdan” adı verilmektedir (T.C. Kültür ve

Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, 2024). Böylesi zengin içeriklerle süslenmiş olan Teke Yöresi'nde, Yörük-Türkmen müzik kültürünü yansıtan çok yoğun bir çalgı çeşitliliği bulunmakta; davul, zurna, ikitelli ve üçtelli bağlamalar, Yörük kemanesi, ıklığ, kabak kemane, kaval, düdük, çobandüdüğü, sipsi, delbek/deblek gibi çalgılar ağırlık kazanmaktadır (Hacısüleymanoğlu, 2019: 524, (Uludağ, 2023: 123). Bu çalgılar, genellikle çalıp söyleyen kişiler tarafından elde yapılmış (Uludağ, 2023: 123) ve yöresel otantiğini koruyarak günümüze kadar gelmiştir. Özellikle bağlama, Anadolu'nun özgün tınısı olarak kültürümüzle özdeşleşmiştir. Ayrıca, sipsi, kabak kemane, davul, zurna, kaval gibi çalgılar da ülkenin her yerinde sevilmekte, diğer müzik tarzlarında da kullanılmaktadır.

3.5. Boğaz Havası

Yörük-Türkmen kültüründe hayvancılık değerli bir geçim kaynağı olduğu için, çobanlar çok önemli bir yer tutar. Küçük yaştan itibaren çobanlığı öğrenen yörüklerin, müzikle bire bir ilişkisi, sürüyü güttükleri, otlaklara çıkardıkları andan itibaren başlamaktadır. Hacısüleymanoğlu (Hacısüleymanoğlu, 2019: 523-524) çalışmasında, çobanların sürüyü güderken ıslık, çeşitli nidâlar, ünleme şekilleri, ezgiler ve kaval çalma tekniklerine kadar uzanan müzik yapma biçimi oluşturduklarını, böylece Yörüklerin, çobanlıkla birlikte müziği de yaşamlarına dahil etmiş olduklarını, erkek çocuklarının kaval, cura, ıklık gibi yanlarında kolay taşıyabilecekleri çalgıları öğrendiklerini, kız çocuklarının ise bir enstrüman çalmayıp, bunun yerine "Boğaz Çalma" adı verilen bir icrâ biçimine yöneldiklerini ifade etmektedir. Boğaz çalma, sesin özel bir teknikle kullanılarak türkü söylenmesine dayalı bir vokal türü olup, kadınlara özgü bir sanattır ve kaval sesinin taklit edilmesi esasına dayalı olarak yapılmaktadır (Ergun, 2023: 21). Uludağ (Uludağ, 2023: 125), boğaz çalmanın cura veya bağlamayla çalınan şekline boğaz havası adı verildiğini, ayırımın böyle yapıldığını aktarmaktadır. Kalıp ezgi olarak icrâ edilen boğaz havaları, aynı zamanda müzik yoluyla oluşturulmuş bir kimlik niteliği taşımaktadır. Öyle ki, boğaz havaları bir yandan kız-erkek arasındaki sevdâyı anlatan karşılıklı iletişim yolu olarak, diğer yandan da Yörük obalarının birbiriyle haberleşmesi amacıyla da kullanılmıştır. Her obanın hatta her genç kızın kendine özgü bir boğaz havası ezgisi oluşmuş, bu müzik, her bir Yörük-Türkmen obasının kendine has bir mührü gibi ayırd edici birer kimlik özelliğine bürünmüştür. Nitekim boğaz çalma, içerdiği teknik itibarıyla bir çalgı çalmaktan farklı değildir, hatta kız çobanlar âdetâ bir çalgı gibi kendi boğazlarını çalmaktadır (Hacısüleymanoğlu, 2019: 523-524). Zaten Yörüklerin söyleme yerine çalma demesinin sebebi de boğazın, âdetâ bir çalgı gibi kullanılmasından (Ergun, 2023: 32) kaynaklanmaktadır. Boğaz çalma, kadınların gırtlaklarına elleriyle vurarak, çeşitli parmak hareketleriyle bastırarak, belirli

ritimlerin tutturulması için yatay ve dikey el hareketleriyle kaydırmalar yaparak değişik sesler çıkartılmasına dayalı teknikler içeren “geleneksel” bir icrâ biçimidir (Hacısüleymanoğlu, 2019: 523-524). Günümüzde ise özellikle Teke Yöresi’nde yaygın olarak görülen boğaz çalma, boğaz havaları olarak da bilinmekte, uygulandığı bölgeye göre göğüs çalma, ümük çalma, hollu (Hacısüleymanoğlu, 2019: 524), hada, dova, hoya (Ergun, 2023: 33) gibi adlarla da söylenmektedir. Boğaz çalmada, “vurma tekniği” ve “kaydırma tekniği” olmak üzere iki teknik kullanılmakta olup, 8-18 yaş arası boğaz çalma dönemi olarak kabul edilmekte, ayrıca sesler, ses aralıkları, ünlü harf kombinasyonları, vurgular, usul değişimleri, harmonikler gibi unsurlar Yörük müzik kültüründe önemli bir yer tutmaktadır (Hacısüleymanoğlu, 2019: 524). Boğaz çalma geleneği, günümüzde giderek azalmakta, ancak son temsilcileri bu kültürü sürdürmeye çalışmaktadır. Teknoloji kullanımının günlük yaşam içinde ve özellikle iletişimde yaygın kullanım alanları bulmasıyla genç kuşaklar bu geleneğe ilgi göstermemekte, dolayısıyla kadim geleneğin icrâcıları da giderek azalmaktadır. Nitekim, günümüzde az sayıda kalan “boğaz çalıcısı” olarak ifade edilen boğaz havası çalan Yörük kadınları gerek ileri yaş durumu gerekse günümüzüm yaşam koşullarının değişmesi nedeniyle artık evlerine çekilmiş, Yörük-Türkmen müziğinin bu köklü sanatını ancak bu kültüre ilgi duyan kişilere ve akademik araştırmalar nedeniyle kendileriyle görüşen araştırmacıların ricası üzerine icrâ ederek (Uludağ, 2023: 127) gelecek kuşaklara kaynaklık etme noktasına gelmişlerdir. Görsel 3.5.’de boğaz havası çalıp söyleyen Yörük kadınlarının, icrâ sırasında ellerini boğazlarına götürerek yaptıkları itme, vurma, titretme, gırtlakçı oynatma gibi teknik hareketlere yer verilmiştir.

Görsel 3.5. Boğaz Havası Çalıp Söyleyen Yörük Kadınları

Kaynak: Üstteki Görseller İçin: (Emre Dayıoğlu Arşivi, 2015a), Ortadaki Görseller İçin: (Yörük Obalarımız Ramazan Kıvrak, 2022), Alttaki Görseller İçin: (Emre Dayıoğlu Arşivi, 2015b)

Son dönemde boğaz havaları icrâcısı “Gülistan Nine”nin içerisinde yer aldığı çalışmaların yazılı ve görsel mecrâlarda yayınlanmasıyla, bu alana dikkat çekilmesi değerli bir gelişme olarak nitelendirilmelidir. Toros Dağları'nın eteklerinde yaşayan 84 yaşındaki Yörük Gülistan Katter, el parmaklarının boğaza bastırılarak farklı sesler çıkarmaya dayanan "boğaz havaları" tekniğinin son temsilcileri arasında (Görsel 3.6.) yer almaktadır.

Görsel 3.6. Boğaz Havaları Tekniğinin Son Temsilcilerinden 84 Yaşındaki Yörük Gülistan Katter Boğaz Havası Çalarken

Kaynak: (Çağdaş Burdur Gazetesi, 2024)

Yörük-Türkmen kültür mirasının önemli bir uygulayıcısı olan Gülistan Katter'in çaldığı boğaz havalarına, Antalyaspor'un “Yörük” temalı tanıtım filminde yer verilmiş, büyük ilgi görerek sosyal medyada pek çok kez paylaşılarak beğeni toplamıştır (Antalyaspor, 2024, Çağdaş Burdur Gazetesi, 2024). Ayrıca, Türk Halk Müziği sanatçısı Uğur Önür, “Anamas'ın Gedikleri” isimli türküsünde Katter'in boğaz havasına yer vermiş, Katter aynı zamanda eserin klibinde de yer almıştır (İklık Albümü Boğaz Havası, 2022). Bu gelişmeler, boğaz çalma kültürünün yaşatılması ve tanıtılması adına önem taşımaktadır. İfade edildiği gibi, günümüzde boğaz çalma geleneği giderek azalmakla birlikte, boğaz havaları devam etmektedir. Buna ilişkin olarak, Uludağ (Uludağ, 2023: 120-121) çalışmasında, günümüzde boğaz çalma koşullarının ortadan kalkması nedeniyle, boğaz havalarının üçtelli, kaval, sipsi, kabak kemane gibi çalgılarla devam ettirildiğini, vokal icrâların olduğu bölümlerin de yine çalgılar tarafından yapıldığını belirtmektedir. Yörük-Türkmen müzik kültürünü şekillendiren göç ve insan-doğa ilişkisi, sesi ezgiye dönüştürerek sanatsal bir ifadeye hayat vermiştir. Boğaz havaları da Yörük-Türkmen geleneklerinin ve sosyo-kültürel yaşantılarının önemli bir aktarımı olarak günümüze

kadar gelen, konar-göçer yaşamda müzik yoluyla duygu ve düşüncelerin ifade biçimini yansıtan değerli bir kültür mirası niteliğiyle varlığını sürdürmektedir.

Yukarıda yer verdiğimiz gibi, Yörük-Türkmen musikîsinde, her birisi karakteristik yapıya sahip; “Bozlaklar”, “Gurbet Havaları”, “Zeybekler”, “Teke Zortlatması”, “Boğaz Havası” olarak isimlendirilen türler öne çıkmaktadır. Bu türlerin içerisinde icrâ edilen; Avşar beyleri, kesinti zeybek havaları, kıvrak zeybek, tek zeybek, kırık hava formundaki oyun havaları, gabardıç, dımıdan, düğün türküleri, maniler, ninniler, pehlivan havaları gibi eserler (Uslu, 2023:7) bu kültür içinde yer almıştır. Ayrıca, Yörük-Türkmen müziklerinde “yerel çok sesli” bir yapının da bulunduğu, bunun yanında mızrap icrâsının önemli olduğu (Hacısüleymanoğlu, 2019: 524) belirtilmektedir. Konar-göçer yaşam tarzının getirdiği hareketliliğin yanında derin ve içli duyguların, bir yandan gurbet ve hasretin, diğer yandan sevinç ve coşkunun bütün samimiyetiyle yansıtıldığı Yörük-Türkmen müziği yüksek sanatsal değerler içermekte, ses-saz ve folklorik bakımlardan son derecede renkli bir kültürü yansıtarak zengin bir çeşitlilik arz etmektedir.

Yörüklerde sanat ve yaşam iç içe – günlük işleyişin doğal bir parçası olarak – gelişmiştir ve toplumun ortak malı-ürünü olarak görülür (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2013: 19). Bu yüzden “anonim-isimsiz-yazarının bilinmediği” fakat halka mâl olmuş eserlerin üretimi yaygındır. Yörük sanatı, özgündür, taklit çalışmalarına yer verilmez, en büyük ilham kaynağı “doğa, doğada yer alan bitkilerin ve hayvanların taklitleri, anlatımları, tasvirleri” ve “aşk, sevgi, hasretlik, gurbetlik, ayrılık, kavuşma arzusu” gibi derin insanî duyguların arı bir incelikte dışa vurumudur. Temel geçim kaynakları tarım ve hayvancılık olduğu için, beraberinde çobanlık da gelişmiş, bu faaliyetler müziğe yansımıştır. Hacısüleymanoğlu (Hacısüleymanoğlu, 2019: 523) çalışmasında, pekçok etkinlik ve törenlerde insanlarla güçlü bağları olan – at, kuş, kedi, köpek, deve, horoz, koyun, boğa gibi - hayvanların görünüşleri, güçlü yönleri ve ses özelliklerinin kullanıldığını, ayrıca bereket ve hasatla ilgili oyunların ve halk eğlencelerinin de önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir. “Yörük Şenliği-Yörük Türkmen Festivali” gibi isimlerle adlandırılan bu etkinlikler, ulusal ve uluslararası organizasyonlar olarak (örneğin 4. Uluslararası Antalya Yörük Türkmen Festivali, 5. Alaşehir Geleneksel Yörük Türkmen Şenliği, 4. Acıpayam Yörükler Şöleni, 14. Aydın-Karaçakal Yörük Şenliği, Aydın Yörük Toyu Festivali gibi), günümüzde de pek çok yerde sürmektedir. Görsel 3.7.’de ülkemizde gerçekleştirilen yörük festivalleri, şenlikler ve şölen etkinliklerinden örnekler görülmektedir.

Görsel 3.7.Ülkemizde Gerçekleştirilen Yörük Festivali, Şenlik, Şölen Etkinliklerinden Örnekler

Kaynak: Üst Sol Baştaki Görsel İçin: (Antalya Hakkında, 2024), Üst Ortadaki ve Üst Sağdaki Görsel İçin:(Yeni Asır, 2022), Alt Sol Baştaki ve Alt Ortadaki Görsel İçin: (Yeni Asır, 2022), Alt En Sağdaki Görsel İçin: (Kütahya Ajansı, 2024)’den yararlanılarak oluşturulmuştur.

Bu şenlik ve festivallerde, kadim kültürün zengin çeşitliliğe sahip renklerinden örnekler verilmekte, kültürel mirasın yeni kuşaklara taşınmasını sağlamak amacıyla, gerek yöresel müzik ve dans gösterileri, gerekse (organizasyonun büyüklüğüne göre) Türk Dünyası’ndan davet edilen sanatçı ve toplulukların gösterileri sergilenmektedir. Ayrıca, geleneksel el sanatları, yemekler, sportif faaliyetler de düzenlenmektedir. Bu etkinliklere; “Çeşitli Sanatçılardan Yörük Türküleri Konserleri, Türk Dünyasından Halk Oyunları, Yörük Göçü Yürüyüşü, Atlı Cirit Gösterileri, Kız Kumay ve At Üzerinde Güreş, Savaş Oyunları (Uluslararası Antalya Yörük Türkmen Festivali, 2024)”, “Selendi Atlı Cirit Gösterisi, Kortej Yürüyüşü, Yörük Göçü ve Kervanı, Halk Oyunları Gösterisi (Yeni Ufuk, 2017)”, “İl Beyi Arması ve İl Beyi Kalpağı Takılması, Ozanların Çaldığı ve Seslendirdiği Şarkılar, Halk Oyunları Gösterileri (Aydın Ses, 2024)”, “Çocukların Mehteran Gösterisi, Halk Oyunları, Cirit ve Çeşitli Etkinlikler (Kütahya Ajansı, 2024)” örnek olarak gösterilebilir. Bu gibi etkinlikler, ülkemizin çeşitli yerlerinde her yıl yapılmaktadır.

4. Yörük-Türkmen Müzik Kültürüne “Yaratıcı-Kültür Endüstrileri” Bakış Açısıyla Yaklaşmak

Yaratıcı Endüstriler, yaratıcılık, yetenek ve beceriden kaynaklanan, fikrî mülkiyetin kullanılması yoluyla istihdam yaratmayı destekleyen ve içerdikleri potansiyel nedeniyle, ülke ekonomilerinde zenginleşme ve refah artışına olumlu yönde katkılar sağlayan endüstriler olarak tanımlanmakta ve “Reklamcılık ve pazarlama”, “Mimarlık”, “El sanatları (Dokumacılık, mobilyacılık ve mücevher yapımı gibi)”, “Ürün tasarımı, grafik tasarım ve moda tasarımı”, “Video, film, televizyon, animasyon, görsel efektler, radyo ve fotoğrafçılık”, “Bilgi teknolojileri, yazılımlar, video oyunları, sanal gerçeklik, genişletilmiş gerçeklik ve bilgisayar hizmeti”, “Edebiyat, Yayıncılık ve Çeviri”, “Müzeler, sanat galerileri, kütüphaneler, miras alanları, örneğin görkemli evler ve tarihî ibâdethâneler”, “Müzik, oyunculuk gibi sahne sanatları, resim gibi görsel sanatlar ve kültür eğitimi” (Discover Creative Careers, 2024, DCMS, 2024) olmak üzere dokuz ana kategori altında sınıflandırılmaktadır. Kültür endüstrileri; “yaratıcı ve kültürel endüstriler”, “yaratıcı ve dijital endüstriler”, “yaratıcı ekonomi”, “telif haklarına dayalı endüstriler” gibi isimlerle de ifade edilmektedir. Söz konusu faaliyetler, yetenek ve yaratıcılığın ön plana çıkartıldığı, kolay taklit edilemeyen, özgün boyutları olan iş alanlarını ve bunlarla iştigâl eden işletmeleri kapsamaktadır. Bu faaliyetler, ekonomiye sağladıkları gelir artışı, yarattıkları katma değer, hizmet sektöründe ihrâcâta yaptıkları katkılar nedeniyle, ülkelerin rekabet avantajı sağlamasında önemi artan çalışmalardır. Kültür endüstrilerinin üretim-tüketim ilişkileri, esas itibariyle yaratıcılığa dayandırılmaktadır.

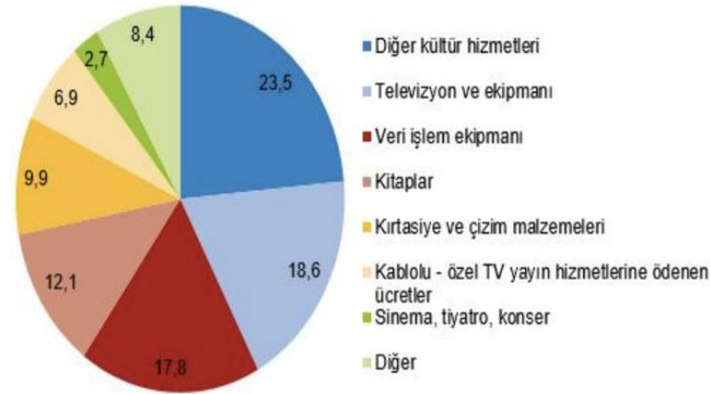
Yaratıcı endüstriler, üretken yapay zekâ (generative AI) dönemine geçiş yaptığımız günümüzün yeni ekonomi paradigması koşullarında, ülkelerin rekabet stratejileri içerisinde önemli “farklılaşmalar” yaratabilecek geniş bir alandır. Yapay zekânın, önümüzdeki yakın gelecekte, çalışma hayatını dönüştüreceği, çalışanlar için yeni yetenek ve becerilere ihtiyaç duyulacağı öngörülmektedir. Bu nedenle, özellikle gençlerin yeni istihdam olanaklarına kavuşabilmesi açısından kültür endüstrileri, yapay zekâ ile birlikte gelişmekte olan piyasa şartlarında, bünyesinde barındırdığı olanaklarla giderek daha fazla dikkat çekmektedir. Bilgi Çağı’nın dijitalleşme boyutunda bilginin en büyük değer olması sonucunda, iş yapış süreçleri giderek beyin gücü ve yaratıcılık gerektiren işlere doğru yönelmiş, bilgi, piyasaları domine eden stratejik bir güç haline gelmiştir. Kültür endüstrileri, mümkün olduğu kadar özgün, rakipler tarafından kolay taklit edilemeyen, “nev-i şahsına münhasır” yaratımların uluslararası rekabet üstünlüğü sağlaması potansiyeli taşıyan bir alan olduğu için, küreselleşme içinde yerel değerlerin “ticârileştirilerek” pazarlanabilir birer ekonomik değere dönüştürülmesi noktasında önemli bir güç unsurudur. Elbette, yeni fırsatlar doğuran bu ekonomik alandan, her ülke kendi

özgün kültürel ve sanatsal değerleri kadar pay alabilecektir. Ülkemiz, sahip olduğu kültürel, sanatsal, tarihî, doğal varlıklarıyla kültür endüstrileri alanında büyük bir hazineye sahip olma avantajı taşımaktadır. Bu noktada, Yörük-Türkmen kültürü, otantik, samîmi, inceliklerle dolu, yaşamın içindeki bütün evrensel değerleri kucaklayan yapısıyla çok zengin ve köklü bir altyapıya sahip olması bakımından, ülkemizin kültür endüstrisi faaliyetlerinin en üst düzeyde tanıtılmasına ve doğru pazarlanabildiği takdirde döviz girişi sağlanmasında katkıda bulunacak özellikler içermektedir. Yaratıcı endüstriler, ekonomik kazanımlarının yanı sıra, sosyo-kültürel alanlarda da toplumları geliştirecek özellikler barındırmaktadır. Yaratıcı endüstrilerin sanat ve kültür üreten, sürekli inovatif gelişimi destekleyen yapısı, Yörük-Türkmen müziğinin ekonomik değer üretecek bir millî kaynak olarak işlenmesine uygun zemîni düşünüldüğünde, mutlaka bu bakış açısıyla değerlendirilmesi gereken, yüksek nitelikli bir değer olarak ele alınması gerekmektedir. Ancak, Yörük-Türkmen musikîsinin ekonomik bir değer ifade edebilmesi için, yaratıcı ve kültürel endüstrilerin aynı zamanda telif haklarına dayalı endüstriler olarak nitelendirildiği hususunu dikkate almak gerekmektedir. Bunun için “(WIPO) Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü” tarafından oluşturulan metodolojiyle “Telif Haklarına Dayalı Endüstriler” kapsayıcı bir ana başlık işleviyle değerlendirilerek, kültür endüstrileri adıyla kullanılmakta ve sektörlerin birbirini tamamlayıcı ve destekleyici nitelikleri bağlamında ele alınmaktadır (WIPO; 2015). Yani, yaratıcılığa, fikre, emeğe dayalı, özgün üretimleri içeren kültür endüstrileri, katma değeri yüksek üretimler açığa çıkarmaları nedeniyle yaratıcı endüstriler olmalarının yanı sıra telif haklarına dayalı endüstriler olarak da değerlendirildiği için, uluslararası alanda kültürel ürünlerin yasal zeminde korunması, daha kaliteli üretim ve içeriklerin oluşturulmasını destekleyerek rekabet gücünü de arttırmaktadır. Böylece, yasal bir zeminden hareket noktasını alan kültür endüstrilerinin, geliştirildiği zaman ticari değerlerinden bağımsız olarak kültürel ifadeleri somutlaştıran veya ileten belirli bir niteliğe, kullanıma veya amaca sahip olduğu düşünülen mal veya hizmet üreten ve dağıtan endüstriler (WIPO, 2015: 30) olarak önem ve değeri artmaktadır. Çünkü, telif hakkı yasası, fikirlerin ifade biçimini kormaktadır, yani telif hakkı yasasıyla korunan yaratıcılık, kelimelerin, müzik notalarının, renklerin, şekillerin ve hareketlerin seçimi ve düzenlenmesindeki yaratıcılıktır, bu bakımdan, telif hakkı yasası, edebî ve sanatsal eserlerdeki mülkiyet haklarının sahibini ve eserleri, yazarın orijinal olarak ifade ettiği biçimde “kopyalayacak” veya başka şekilde kullanacak olanlara karşı güvence altına alır (WIPO, 2015: 22). Telif hakkı yasası altında korunan müzik eserleri kapsamında ise (WIPO, 2015: 23-28); “şarkılar, korolar, operalar, müzikaller, operetler; eğitim amaçlı (tek bir çalgı için) sololar, (birkaç çalgı için) sonatlar, oda müziği, vb. veya (birçok çalgı

için) bantlar ve orkestralar” yer almaktadır. Burada, kamusal performans hakkı (eserin halkın bulunabileceği bir yerde veya (aile çevresi ve yakın sosyal çevresi dışında-çok sayıda kişinin bulunabileceği bir yerde icra edilmesini kapsar), kiralama hakkı (kopyaların ticari olarak kiralanmasının yetkilendirilmesini kapsar), dağıtım hakkı (fiziksel kopyaların dağıtımını, yeniden satışı, satışı ve kiralanması ve fonogramlarda yer alan müzik eserleri, görsel-işitsel eserler ve bilgisayar programları gibi eser kategorilerinin kopyalarının ödünç verilmesi ve kopyaların ithal edilmesini kapsar) yer almaktadır. Görüldüğü gibi, kültür endüstrilerinin geniş çeşitlilikte mal ve hizmet sunması, ayrıca bu ürünlerin meydana gelmesi için diğer sektörlerin ürettiği mal ve hizmetleri girdi olarak alması nedeniyle ekonomik fayda sağlaması, tasarım aşamasından yazılım süreçlerine kadar fikrî emek gerektirmesi gibi nedenlerle telif haklarına dayalı bir endüstri olarak ülkelerin ekonomik gelişimine katkılarının ölçülmesi önem taşımaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü, “Kültür Endüstrilerinin Türkiye Ekonomisine Katkısının Ölçülmesi 2015-2018” çalışması da WIPO’nun 2015 yılında yayınlamış olduğu “Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Ekonomik Katkılarının Ölçülmesi Rehberi”ndeki metodolojik düzenleme temel alınarak yapılmıştır (THGM, 2020). Buna göre (THGM, 2020:14, 18, 20, 21); “Türkiye’de 2010-2020 arası dönemde telif haklarına dayalı endüstrilerden sağlanan toplam katma değer Gayri Sâfi Yurtiçi Hâsıla (GSYH) içindeki payı %2,61-2,88 aralığında değişmekte olup, %2,5’un üzerinde ekonomik katkısı bulunmaktadır. Ayrıca, aynı dönemde ülkemizde kültür endüstrilerinin yarattığı katma değer GSYH içindeki payı %2,73 seviyesinden %2,88 seviyesine yükselmiştir ve kültür endüstrilerinin yarattığı istihdam %4,82 oranında artmıştır. Kültür endüstrileri içinde aynı dönemde en çok istihdam yaratan sektörler; “yazılım”, “bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü”, “kitap ve yazılı basın”, “reklamcılık”, “radyo ve televizyon yayıncılığı” olarak sıralanmaktadır. Telif haklarına dayalı endüstrilerin ihracatının Türkiye’nin toplam ihracatı içindeki payı 2011 yılında %6,87 olarak gerçekleşirken, 2018 yılında %7,14’e yükselmiştir. Telif hakları temel endüstrilerinin Türkiye’nin toplam ihracatı içindeki oranı 2018 yılında yüzde biri aşarak %1,04 seviyesine gelmiş olup, böylece telif hakları temel endüstrilerinin Türkiye’nin toplam ihracatı içindeki payı telif haklarına bağımlı endüstrilerin payını aşmıştır. Telif hakları temel endüstrilerinin ihracatındaki bu yükselişte dikkat çeken katkı müzik ve gösteri sanatlarından, radyo ve televizyondan, yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanından gelmiştir. Müzik ihracatının yükselmesinin en önemli nedeni müzik tüketiminin dijital kanallara kaymasıdır. Ayrıca, dizi ihracatı da son on yılda önemli bir artış kaydetmiştir.”

TÜİK'in Aralık 2023 tarihinde yayınladığı “Kültür Ekonomisi ve Kültürel İstihdam İstatistikleri, 2022” de (TÜİK, 2023); “Kültür harcamalarının 2022 yılında 2021 yılına göre %88,1 artarak 149 milyar 620 milyon 769 bin TL olduğu, kültür harcamalarının, GSYİH'ya oranının 2022 yılında %1,0 olarak gerçekleştiği”, “2022 yılında toplam kültür harcamaları içinde genel devlet harcamalarının payının %59,9 olduğu, genel devlet kültür harcamalarının önceki yıla göre %115,0 artarak 89 milyar 658 milyon 436 bin TL olduğu” açıklanmıştır. Ayrıca, Grafik 4.1'den de görüleceği üzere, 2022 yılında, hanehalkı kültür harcamasının %23,5'inin diğer kültür hizmetlerine yapıldığı, ardından sırası ile televizyon ve ekipmanı %18,6 ve veri işlem ekipmanlarının %17,8 paya sahip olduğu belirtilmiştir. “Diğer kültür hizmetleri” kalemi içerisinde ise (TÜİK, 2023); “görsel ve işitsel fotoğraf ve veri işleme ile ilgili araçların onarımı”, “fotoğraf ve sinema ekipmanı”, “radyo, CD çalar ve diğer elektro akustik aletler”, “müzik enstrümanları”, “müzeler, hayvanat bahçeleri vb. yerlere giriş ücreti”, “gazete ve dergiler”, “kasetler, diskler ve disketler” yer almaktadır.

Grafik 4.1. Harcama Türlerine Göre Hanehalkı Kültür Harcamaları (%), 2022

Diğer: Görsel ve işitsel fotoğraf ve veri işleme ile ilgili araçların onarımı; fotoğraf ve sinema ekipmanı; radyo, CD çalar ve diğer elektro akustik aletler; müzik enstrümanları; müzeler, hayvanat bahçeleri vb. yerlere giriş ücreti; gazete ve dergiler, kasetler, diskler ve disketler.

Kaynak: (TÜİK; 2023)

Bunun yanında (TÜİK, 2023); 2022 yılında kültürel sektörlerde faaliyet gösteren girişimlerin faktör maliyetiyle katma değeri %100,9 artarak 55 milyar 761 milyon 289 bin TL olmuş, katma değer %22,1'i kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması, %13,8'i sinema filmi, video ve televizyon programları yapımcılığı, ses kaydı ve müzik yayımlama faaliyetleri ve %11,9'u mücevher ve benzeri eşyaların imalatı alanında faaliyet gösteren girişimler tarafından üretilmiştir. Ayrıca, kültürel istihdam 2022 yılında bir önceki yıla göre %6,2 artarak 682 bin kişi olmuştur. Kültürel istihdamın %90,0'ını kültürel meslek alanlarında, %10,0'unu ise kültürel olmayan meslek alanlarında çalışanlar oluşturmuştur. Kültürel istihdamda olanların %40,4'ünü el sanatları çalışanları, %19,3'ünü mimar, planlamacı ve tasarımcılar, %9,7'sini yaratıcı

sanatçılar ve sahne sanatçıları, %7,4'ünü ise sanat ve kültür ile ilgili yardımcı profesyonel meslek mensupları oluşturmuştur. Grafik 4.2.'de, kültürel istihdamın mesleki alanlara göre dağılımı-2022 (%) olarak gösterilmektedir.

Grafik 4.2.Kültürel İstihdamın Mesleki Alanlara Göre Dağılımı (%), 15+ Yaş, 2022

Grafikteki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Kaynak: (TÜİK; 2023)

Bu bilgiler ışığında, kültür endüstrilerinin ülke ekonomileri için değer üreten önemli bir kaynak olduğu görülmektedir. Bu bağlamda değinilmesi gereken bir husus da kültür endüstrilerinde, geleneksel sanat sektörünün (WIPO, 2015: 30, 32); sahne sanatları, görsel sanatlar, kültürel miras, film, DVD ve video, televizyon ve radyo, video oyunları, yeni medya, müzik, kitaplar ve basını da içerdiği, bu noktadan hareketle, telif hakkıyla korunan bir eser ile eserin piyasada görüldüğü ve tüketime sunulduğu "teslim aracı" arasında bir ayrım yapılmasının önemli olduğu konusudur. Bu konu, dikkat edilmesi gereken bir alandır. Örneğin, bir hikâye telif hakkıyla korunmaktadır, ancak hikâye bir teslimat aracı olan bir kitapta yer almaktadır. Bir şarkı telif hakkıyla korunmaktadır, ancak bir müzik CD'si veya dosyası bir teslimat aracıdır. Korunan bir eser ile bir teslimat aracı arasındaki temel fark, ilkinin kamusal bir malın özelliklerine sahip olması, ikincisinin ise tipik olarak özel bir mal olmasıdır. Birbirine bağımlı telif hakkı endüstrilerinin, ortak olarak tüketildikleri için temel telif hakkı endüstrileriyle tamamlayıcılıkları ile karakterize edilen faaliyetleri içermesi önemli bir özelliktir (WIPO, 2015: 52, 59); örneğin, televizyon olmadığı sürece televizyon programları yoktur. Dolayısıyla, imalat, toptan ve perakende satış, (satış, kiralama ve leasing) içerir. Bu nedenle, “Müzik, Tiyatro Prodüksiyonları, Operalar (besteciler, söz yazarları, aranjörler, koreograflar, yönetmenler, icracılar ve diğer personel; müzik basımı ve yayımı;

kayıtlı müzik üretimi ve imalatı; kayıtlı müziğin toptan ve perakende satışı (satış ve kiralama); sanatsal ve edebi yaratım ve yorumlama; performanslar ve rezervasyon acenteleri, bilet acenteleri gibi ilgili acenteler)” için telif hakkı endüstrilerine karşılık gelen Avrupa sınıflandırma kategorileri eşleştirmesinde, “TV setleri, radyolar, CD-DVD-Blu-Ray oynatıcılar, elektronik oyun ekipmanları ve diğer benzer ekipmanlar; bilgisayarlar ve ekipmanlar; tabletler ve akıllı telefonlar; ve müzik aletleri” yer almaktadır. Tablo 4.1.’de “Müzik, Tiyatro Prodüksiyonları, Operalar” İçin Telif Hakkı Endüstrilerine Karşılık Gelen Avrupa Sınıflandırma Kategorileri görülmektedir. Birbiriyle bu denli ilintili olması nedeniyle, telif hakkı ve telif hakkı ile ilgili olmayan endüstrileri de içeren karma bir endüstri oluşmuş durumdadır. Dolayısıyla, kültür endüstrileri içerisinde müzik, ana ve tâlî faaliyetleri nedeniyle geniş bir kapsama alanı oluşturmaktadır.

Tablo 4.1. “Müzik, Tiyatro Prodüksiyonları, Operalar” İçin Telif Hakkı Endüstrilerine Karşılık Gelen Avrupa Sınıflandırma Kategorileri

-Besteciler, söz yazarları, aranjörler	-Sanatsal yaratım
-Koreograflar, yazarlar	-Sanatsal yaratım
-Yönetmenler, icracılar ve diğer personel	-Sanatsal yaratım
-Sanatsal ve edebi yaratım ve yorumlama	-Sanatsal yaratım
-Sahne sanatlarına ve konser ve tiyatro salonlarının işletilmesine yönelik destek faaliyetleri	-Sahne sanatlarına yönelik destek faaliyetleri, -Sanat tesislerinin işletilmesi.
-Müzik basımı ve yayımı	-Ses kaydı ve müzik yayımlama faaliyetleri
-Kaydedilmiş müzik üretimi ve imâlâtı	-Kaydedilmiş medyanın çoğaltılması.
-Toptan, perakende ve kayıtlı müzik kiralamaları (satış ve kiralama)	-Elektrikli ev eşyalarının toptan satışı (kayıtlı ses, CD'lerin toptan satışı dahil) -Diğer ev eşyalarının toptan satışı (müzik aletlerinin toptan satışı dahil) -Özel mağazalarda müzik ve video kayıtlarının perakende satışı -Video kaset ve disklerin kiralınması Diğer kişisel ve ev eşyalarının kiralınması ve leasingi (mücevher, müzik aletleri, sahne dekoru ve kostümler dahil)
-Konser ve tiyatro salonlarının işletilmesi	-Sanat tesislerinin işletilmesi
-Performanslar ve ilgili acenteler (rezervasyonlar, bilet acenteleri, vb.)	-Sahne sanatları -Sahne sanatlarına destek faaliyetleri -Diğer rezervasyon hizmeti ve ilgili faaliyetler (tiyatro, spor ve diğer eğlence ve gösteri etkinlikleri için bilet satış faaliyetleri dahil)

Kaynak: (WIPO, 2015: 173)’den yararlanılarak oluşturulmuştur.

İşte, bütün bu geniş bakış açılarını ve çalışma sahalarını kapsaması nedeniyle, kültür endüstrilerinin gelişmesi, yeni ekonomide önemle öne çıkan “değer yaratma” kavramıyla ilişkilendirilmektedir. Esasen değer yaratma, bir süreci ifade etmekte olup, ar-ge, tasarım, patent, üretim, pazarlama, satış ve satış sonrası hizmetler, kalite çalışmaları, dağıtım yöntemleri, yönetim ve organizasyonda yetkinlik gibi birçok unsurla bağlantılıdır. Bu geniş kapsamlı organizasyonun doğru yönetilebilmesi amacıyla, Yörük-Türkmen müziğinin değer yaratarak ticârileşmesi, pazarlanabilir, yüksek katma değerli bir kültür endüstrisi ürünü kimliğine sahip olması için tanıtma ve geliştirme faaliyetlerinin “devlet politikası haline gelmesi” gerekmektedir. Bunun için, tüm paydaşların iş birliği önemli ve gereklidir. Bu

noktadan hareketle, bu alanlarda kültür ve sanat üreten insan kaynağına ve bu kaynağın bilim insanlarıyla, profesyonel sanatçılarla, iş becerilerine sahip girişimcilerle, kamu kesimi-özel kesim ve sivil toplum kuruluşlarıyla bir araya gelinerek, Yörük-Türkmen müzik kültürü bağlamında “değer üreten bir kültür endüstrisi eko-sistemi” oluşturulması gerekmektedir. Bu eko-sistem, müzikle beraber, sanatın diğer tüm dallarıyla da entegre edilebilecek bir yapıyı beraberinde getirecektir. Böyle bir bütünleşik vizyonun kazandırılabilmesi için, bütün paydaşlarla bilimsel çerçeve içerisinde ülkemizin kültür-sanat politikalarına destek olacak uygun stratejiler oluşturulmalıdır. Bu doğrultuda, Yörük-Türkmen müziğinin bağlam kuracağı; “yaratıcı sanatçılar ve sahne sanatçıları”, “sanat ve kültür ile ilgili yardımcı profesyonel meslek mensupları” ve diğer ilişkili alanlar da birlikte düşünüldüğünde, kültür endüstrileri içerisinde seçkin bir alan oluşturması için çalışmalar yapılması yüksek önem derecesine sahip görülmelidir. Bu amaçla, Yörük-Türkmen müziğinin, kültür endüstrisinin özgün ve önemli bir parçası olduğuna ilişkin farkındalık yaratılmalı, iç pazarların yanında, özellikle küresel pazarlar ve bilhassa ihrâcâta dayalı üretimler hedeflenmeli, bunun için küresel pazarlara hitâp edecek eserler üzerinde düzenleme ve çalışmalar yapılmalıdır.

5. Yörük-Türkmen Müzik Kültürünü “Kültür Endüstrisi” İçerisinde “Görünür” Hale Getirmek: Özyay Gönlüm Örneği ve Günümüzden Kesitler

Yörük-Türkmen müzik kültürünün, “kültür endüstrisi” alanında ele alınarak, “görünür” hâle getirilmesi için bu alanda farkındalık oluşturulması gerekmektedir. Günümüzde, sosyal sorumluluk projeleri, toplumsal farkındalık oluşturmanın en geçerli yollarından biridir. Bu amaçla, Yörük-Türkmen müziğini doğru mecralardan pazarlayarak görünürlüğünü arttıracak, aynı zamanda da bu çabaların doğal bir kazanımı olarak tanıtım faaliyetlerine katkı sunacak sosyal girişimcilere ihtiyaç duyulmaktadır. Buradan hareketle, KOSGEB, TÜBİTAK, Teknokentler, Üniversiteler ve konuyla ilgilenebilecek potansiyele ve ilgiye sahip girişimcilerin bir araya gelebileceği platformlar geliştirilmeli, girişimci destek ağları oluşturulmalı, “melek yatırımcılar” ve “mentorluk” faaliyetleri, dikkatleri Yörük-Türkmen musikîsi üzerindeki projelere yoğunlaştıracak şekilde organize edilmelidir. Bu noktada, alanında söz sahibi, saygın, Yörük-Türkmen müziğine -ses-saz-folklor-hikâye-etnografya-müzecilik-film sektörü-moda-tasarım- gibi sahalarda katkılar sağlamış sanatçıların bilgi, birikim ve deneyimlerden yararlanılması üst düzey önem taşımaktadır. Sanat, dünyanın her yerinde toplumları birleştiren, duygu ortaklığı kurulmasını sağlayabilen tılsımlı bir güç, hayranlık uyandıran bir yetenektir. Bu nedenle, yürütülecek girişimler için mutlaka bu alanda

eserler veren sanatçılar proje ekiplerinde yer almalı, özellikle kuşaklar arası iletişimin geliştirilmesi sağlanmalıdır. Bunun için, okullarda mutlaka Yörük-Türkmen müziğinin tanıtılmasına yönelik etkinlikler düzenlenmeli, sanatçılar öğrencilerle buluşturulmalıdır. Enstrümanların, yörelerin, kaynak kişilerin, icrâ tekniklerinin tanıtıldığı söyleşilerle konular zenginleştirilerek, gençler için dikkat çekici hale getirilmelidir. Öğrencilere, Yörük-Türkmen müziğinin yorumlanıp tanınmasında emeği geçen sanatçıların biyografileri, türkülerin hikâyeleri gibi araştırma ödevlerinin verilmesi-konuyla ilgili yüksek lisans ve doktora tezlerinin arttırılması-teşvik edilebilir. Ülkemizde, Yörük-Türkmen müzik kültürüne hizmetler veren nice büyük sanatçılar yetişmiştir. Her birisi, eserleriyle, çalışmalarıyla minnetle anılmaya değer sayısız sanatkârlarımız, şüphesiz toplumumuz için paha biçilmez değer taşımaktadır. Biz, bu çalışmada Yörük-Türkmen müzik kültürüne geniş bir perspektiften bakarak zengin çeşitlilikte eserler kazandırmış olması bakımından, kültür endüstrileri bağlamında güçlü bir örnek teşkil edeceğini düşündüğümüz “Özay Gönlüm” ve çalışmaları üzerinden farkındalık oluşturmaya çalışacağız. Özgün eserleriyle, Türk halk kültürünün, Anadolu müziğinin ve gösterim sanatının en eşsiz değerlerinden biri olan Özay Gönlüm (5 Şubat 1940-1 Mart 2000) (Özay Gönlüm Belgeseli, 2012); teatral yeteneği, eşsiz yöresel icrâ tekniği ve vokal yorumuyla Türk halk müziğinde bir ekol olmuş, kendi tasarımı olan “Yâren” isimli sazı ve “Ninemin Mektupları” temalı sazlı sözlü anlatılarıyla ülkemizde büyük izler bırakmıştır. “Yâren”e ve “Ninemin Mektupları”na, Yörük-Türkmen müziğinin ve müzik eşliğinde kültürünün nasıl tanıtılacağına örnek olması bakımından kısaca değinmek yararlı olacaktır. Özay Gönlüm, cura, tambura ve bağlamayı biraraya getirerek oluşturduğu müzik âletine “yâren” adını vermiştir (TRT Müzik, 2022). TRT’de katılmış olduğu programda enstrümanı ile ilgili bilgi vermesi için ricada bulunulması üzerine; *“Bu enstrüman dünyada bir tane, özelliği bizim halk müziğimizde, saz ailesinden üç tane çalgımız var; en küçüğü cura, ondan sonrası biraz büyüğü tambura, daha büyüğü bağlama, ben bunun için, acaba halk müziğimizde biraz zenginlik olabilir mi diye düşünerek dizaynını yaptım, İstanbul Devlet Konservatuarında bulunan, hem büyük bir usta ve uzman, hem de arkadaşım olan Cafer Açın Bey bunu yaptı. Bu tek parça, yani, 100 santimetre çapında yani bir metre çapında, dut ağacından oyularak yapıldı, üstünde de sedefleri var, ben otuz yıldır TRT Ankara Radyosu’nda halk müziği sanatçısıyım (TRT Müzik, 2022)”* ifadeleriyle yâreni tanıtmıştır. (Görsel 5.1)

Görsel 5.1.Özay Gönlüm, TRT Müzik Kanalında Kendi Tasarladığı “Yâren” İsimli Çalgısını İcrâ Ederken

Kaynak: (TRT Müzik, 2022)

Özay Gönlüm Belgeseli (Özay Gönlüm Belgeseli, 2012), sanatçının Türk müzik ve kültürüne ilişkin katkılarını şöyle aktarmaktadır;

“Özay Gönlüm’ün “Yâren” isimli sazı yaptırmasının sebebi, çok sesli sazı, Türk gençlerine dinletmek, onlara benimsetmektir, yâren ile çok sayıda radyo ve televizyon programları yapar, Türkiye’de ve 42 ülkede konserler verir... Özay Gönlüm, Türk folklor sanatını, en iyi şekilde icrâ edip tanıtmış, çok sayıda eserler kazandırmış, çoğunlukla Ege, özellikle de Denizli yöresine özgü zeybekler, boğaz havaları, kırık havalalar, oyun havaları, ağıtlar ve deyişler seslendirmiştir... Eserlerinde mizâhî unsurlara da yer veren Özay Gönlüm, Ege yöresine has icrâ tekniği, fıkraları, hikâyeleri, taklitleri, sesi ve şivesiyle yöre türkülerini başarıyla yorumlamıştır... Özay Gönlüm, Anadolu’ya pek çok araştırma ve derleme gezisi gerçekleştirir, çok sayıda türküyü öyküleriyle birlikte derler ve notaya geçirir. Denizli ve Kütahya yöresinden ve ülkenin çeşitli yörelerinden toprağın altında kalmış türkülerini derlemiştir... Kaset ve plaklara okuduğu eserlerin, Türkiye’nin yanı sıra özellikle Türklerin yoğun olarak yaşadığı Batı Avrupa ülkelerinde çok satılması, sanatçının geleneksel kültürü icrâ etmede ulaştığı yetkinliğin de bir göstergesidir... Özay Gönlüm, âdetâ bir meddah gibi, yaşadığı döneme özgü gözlem ve eleştirilerini, ninenin ağzından özgün şiveyle topluma aktarmış, torunu

Ahmet'e köyden haberler verirken, aslında toplumsal pek çok ilginç detaya da yer vermiştir... Umman nine, toplumsal sağduyunun ve ortak aklın... sanal bir bedende can bulmasıdır. Sanat yaşamı boyunca, yöre insanının dünyasını, duyarlılığını, hayata bakışını, seslerini ve renklerini büyük bir ustalıkla ve samimiyetle sergilemiştir."

Özay Gönlüm, halkımızın büyük sevgi ve taktirlerine mazhâr olmuş "Ninem'in Mektubu" ile gönüllere taht kurmuştur. Kendi dönemine denk gelen kuşaklar, ninemin mektubunda yer alan; *"Türküyle Yürüttüğüm, Duayla Büyüttüğüm, Kardan Kıştan Kayırdığım, Bazlamaylan Gözlemeyle Doyurduğum, Tarlada Toprağım, Ağaçta Yaprağım, Elimin Âsâsı, Gönlümün Tasası, Ellerin Yakışığı, Kızların Âşığı, Çorbamın Kaşığı, Bidenem, Yavrım."* diyerek, otantik şiveyle okuduğu, bilge Anadolu kadınının katıksız sesi olan Umman ninenin dizeleriyle büyümüştür. Özay Gönlüm, kendi derlediği ve TRT repertuarına kazandırdığı yüzlerce türküden "Çözdal Mıstıvalı", "Elif Dedim Be Dedim", "Evlerinin Önü Bulgur Kazanı", "Arabaya Taş Koydum", "Asmam Çardaktan (Denizli'nin Horozları)", "Sobalarında Kuru da Meşe Yanıyor Efem", "Avşar Beyleri", "Karahisar Kalesi" "Cemilem'in Gezdiği Dağlar Meşeli", "Tepsi Tepsi Fındıklar", "Şu Dağlar Tepe Tepe", "Hatçam Çıkmış Gül Dalına", "Elindedir Bağlama", "İki Keklik", "Gımıldanıver", "Hıkkıdık Tuttu Beni", "Çek Deveci Develeri", "Boğaz Havası ve Kıvrak Zeybek", "Yüce Dağ Başında Bir Koyun" (Kalan Müzik Arşiv Serisi, 2004) ve daha pek çok türkünün gerek çalıp söyleyerek tanıtılmasında, gerekse kaynak kişi, derleyen, notaya alan, icrâ eden vasıflarıyla (Repertikül-Türküpedia, 2024), halkımız tarafından tanınıp bugünlere aktarılmasında büyük emekler göstermiştir. Türkülerinde yiğitlik, kahramanlık, aşk, seveda, doğa sevgisi, hayvanlarla kurulan dostluk (Repertikül-Türküpedia, 2024) gibi çok çeşitli konuları işlemiştir. Görüldüğü gibi, Özay Gönlüm, Yörük-Türkmen müzik kültürünün; ses ve saz icrâsıyla, enstrüman tasarımlarıyla, türkü derlemeleriyle, gelenek-örf ve âdetlerimizin hikâyeleştirerek gelecek kuşaklara aktarılmasıyla, yurt içi ve yurt dışında kaset, plak, radyo ve televizyon programları, konserler gibi sahne sanatlarına ilişkin çok sayıda programlarıyla kültür endüstrisi içerisinde görünür hale getirilmesinin yakın tarihimizdeki en seçkin örneklerinden biridir. Hâlen yaşayan bu eserler bir yandan gönüllerdeki yerini korurken, diğer yandan gelecek kuşaklara kaynaklık edecek eşsiz değerde bir arşiv niteliği taşımaktadır. Özay Gönlüm örneği üzerinden hareketle, Yörük-Türkmen müzik kültürüne hizmet eden kıymetli sanatkarlarımız ve eserleriyle ilgili çalışmalara, her birisinin kültür endüstrisi bağlamında uluslararası bir değer ifade ettiği bakış açısıyla

yoğunlaşılmalı, bir yandan yeni yetişen kuşaklara aktarılırken diğer yandan uluslararası çapta tanıtım ve pazarlama çalışmaları yapılmalıdır.

Bu noktada, Yörük-Türkmen müziğinin ekranlarda icrâsına ve tanıtımına, üst düzeyde katkı sağlayan güncel bir örnek olarak, TRT Müzik kanalında, ıklık, kabak kemâne ve ses sanatçısı Uğur Önür ile bağlama ve ses sanatçısı Umut Sülünoğlu tarafından sunulmakta olan “Zamâne” isimli (Görsel 5.2.) programa (TRT Müzik, 2024a) değinilebilir.

Görsel 5.2. TRT Müzik Kanalında Yayınlanan “Zamâne” İsimli Programdan Bir Görüntü

Kaynak: (TRT Müzik, 2024b)

Programda, Anadolu'nun bütün yörelerinden ezgilere yer verilmekte olup, özellikle Yörük-Türkmen müziğinin en seçkin örnekleri, ses-çalgı-oyun havaları-öyküleri-giysi ve folklorik özellikleri bakımından yüksek sanatsal bir düzeyde seyirciye yansıtılmaktadır. Söz konusu programda sanatçılar tarafından Yörük-Türkmen müziğinin pek çok eserleri icrâ edilmekle birlikte, konumuza güzel bir örnek oluşturması bakımından “Antalya'dan Burdur'dan” (TRT Müzik, 2024b) adını taşıyan türkü gerek sözleriyle gerekse melodik yapısıyla, Yörük-Türkmen müzik kültürünün hemen hemen bütün özelliklerini taşıması bakımından üzerinde durulmaya değer. Türkünün sözleri;

*“Antalya'dan Burdur'dan Denizli'den Uşak'tan-Yürek Yandı Su İçtim
Kütahya'dan Pınardan-Isparta'dan Burdur'a Darı Koydum Kalbura-Anan
Burda Naz Eder Güller Verir Kandıra-Sipsi Çalarım Sipsi, Gurbet Boğaz Nefesi-
Kızıyla Kızanyla, Teke Oynar Hepisi-Manisa'dan Muğla'ya Kızlar Gider
Tarlaya-Yörükler Çadır Kurmuş, Aydın'daki Yaylaya-Haydi Yarım, Hopla Gel,*

Kırmızı Güller Topla Gel-Ben Yaylaya Gidiyom, Kır Tayına Atla Gel-Yaylada Koyun Kuzu, Bağlama Cura Sazı-Şak Şak Öter Kaşığı, Gurbet Boğaz Havası”

olup kıvrak melodisine eşlik eden ıklık/kabak kemane, cura, sipsi, kaşık gibi çalgılar ve icrâ sırasında uygulanan boğaz havası bakımından değerli bir örnek oluşturmaktadır.

Bunun yanında, kültür endüstrileri bağlamında dizi ve film sektörü önem taşımakta ve son dönemde yoğun üretimler dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Yörük-Türkmen müzik kültürünün tanıtımı ile ilgili önemli bir örnek de, TRT Çocuk Kanalı tarafından yayınlanan “Maysa ve Bulut” isimli animasyon-çizgi filmidir. Bu çocuk dizisinde, Toroslar’da bulunan “Akçaoba Yörük Obası”nda yaşayan Maysa adında küçük bir yörük kızı ve çobanlık yapan en yakın arkadaşı Bulut’un maceraları eşliğinde, yörük kültürü, müzikleri, oyuncakları, oyunları, masalları, el işi kilimleri ve halıları aktarılmakta (Haberler.com., 2014), burada yaşayan ailelerin kültürlerini, yaşantılarını, gelenek ve göreneklerini, türkülerini anlatırken, Yörük kültürü hakkında bilgiler vermektedir (TRT Avaz., 2017).

Görsel 5.3. Torosların “Akçaoba Yörük Obası”nda Yaşayan İki Küçük Çocuğun Maceraları Üzerinden, Yörük Kültürünü Tanıtan, TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan “Maysa ve Bulut” İsimli Animasyon Filminden Bazı Kareler

Kaynak: En üstteki görsel için; (Maysa ve Bulut, 2018), Yukarıdan İkinci Sıra Sol Taraftaki Görsel İçin; (Maysa ve Bulut-Neşet Ertaş, 2020), Sağ Taraftaki Görsel İçin; (Maysa ve Bulut-Aşık Veysel, 2021), Yukarıdan Üçüncü-Dördüncü ve Beşinci Sıradaki Görseller İçin; (Maysa ve Bulut, 2018).

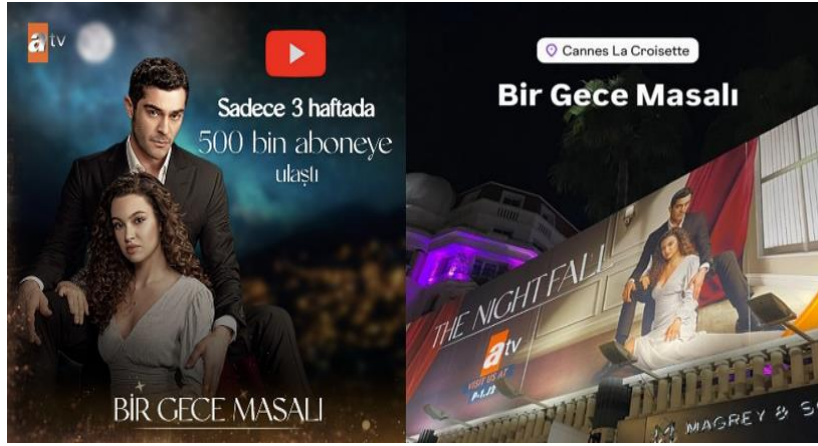
Görsel 5.3.’de de görüldüğü gibi, Maysa ve Bulut animasyonu yörüklerin hayvanlarıyla yaylak ve kışlaklara göçerliğini, yörük çadırını ve çadırda yaşamı, koyun-kuzu gütmeyi,

çobanlığı, aile büyüklerine saygıyı, dayanışmayı, millî duyguları, vatan sevgisini, doğaya saygı duyarak uyum içinde yaşamayı, süt sağmayı, yoğurt mayalamayı, yün eğirmeyi, halı dokumayı, ata binmeyi, çevre bilincini, ozanları, âşıklık geleneğini, bağlamayı, kavalı, yörük giysilerini ve yörüklerin otantik yaşamı ile ilgili pek çok olguyu işleyerek çocuklara aktarmaktadır. Bu animasyon filmin, devletin resmî televizyon kanalı olan “TRT Çocuk” ekranlarından yayınlanması da ayrıca mânîdârdır. Maysa ve Bulut animasyon filminde, halkımızın gönlünde büyük yeri olan halk müziği sanatçısı-halk ozanı ve âşık kimlikleriyle Anadolu’ muzun simgesel değerleri olan Neşet Ertaş, Âşık Veysel gibi ses ve saz sanatkârlarına yer verilmiş olması taktire şâyândır. Ayrıca, Maysa ve Bulut’un boyama kitapları, oyunları, dijital uygulamaları gibi ürünleri de bir yandan yörük kültürünü geniş platformlarda tanıtırken diğer yandan kültür endüstrisine katkı sağlaması bakımından örnek alınacak bir uygulamadır.

Kültür endüstrilerinin önemli bir bileşeni olan dizi ve film endüstrisi, son dönemde ilgi çekmekte, yurt dışına açılmayı sağlayan bir sektör olarak giderek gelişmektedir. Bu ilgi bir fırsat olarak değerlendirerek, Yörük-Türkmen müziğinin konuları, hikâyeleri, senaryolaştırılarak eserlerin tanıtımı sağlanabilir. Söz konusu film ve diziler, tarihi ve kültürel görsellerle desteklenerek müzik eserlerinin etki alanı genişletilebilir. Zaten taklit olmayan, orijinalliği, tarihî ve kültürel aktarımı yüzlerce yıla dayanan eserleriyle Yörük-Türkmen müziği, özellikle dizilerin ve sinema filmlerinin içerisinde kullanılırsa, daha geniş bir tanıtım olanağına kavuşabilecektir. Örneğin Türkiye televizyonlarında gösterilen bazı diziler, dış ülkelerde de rağbet görmekte, bunların satışları ihrâcât etkisi yaratarak, ülkeye döviz girişi sağlamaktadır. Aşağıdaki Görsel 5.4.’den de görüleceği gibi, günümüzde teknolojinin sunduğu olanaklarla dijital platformlarda kültür endüstrisi unsurları, kısa süre içerisinde çok sayıda takipçiye ulaşabilmekte, daha geniş alanlara tanıtım fırsatı yakalayabilmektedir. Ayrıca, dünyaca ünlü Cannes Film Festivali’ne de katılım sağlayabildiği takdirde yerli yapım diziler, çok ses getiren bir platform olan “MICOM (Marché International des Programmes de Communication) Cannes - Uluslararası Medya ve Eğlence Fuarı”na katılarak (Dixifuar, 2024); dört gün süren etkinlik ve tanıtım faaliyetlerinde sektör temsilcileriyle görüşme, uluslararası medya kanallarıyla buluşma, birçok ülkeden kültür endüstrilerinde iştigâl eden kuruluşların yöneticileriyle uluslararası yapım ortaklıkları kurabilecekleri ve sektör için gelecek yılların kalkınma gündemini belirleyebilecekleri organizasyonlarda yer alma olanaklarına erişebilmektedir. Dünya ülkelerinden oldukça yoğun ilgi gören ve katılımcılar için buluşma merkezi olarak bilinen bu fuarda tüm platformlar için içerikler üretilmekte, eğlence ve medya

sektörü için önemli pazar fırsatları yakalanabilmektedir. Her yıl Ekim ayında düzenlenen fuarda, eğlence ve medya sektöründe olan çok sayıda Türk firması, kendi ürettiği içerikleri uluslararası pazarlarda gösterme olanağına sahip olmaktadır. Yüzün üzerinde ülkenin çeşitli kategorilerdeki yarışmalarda “karar verici” olarak katıldığı fuarda, Türkiye’den Kanal D, ATV, TRT gibi kanallar dizileriyle katılım göstermekte, yapımcılarla biraraya gelinerek dijital platformları tamamlayabilmek için iş birlikleri sağlayan yüzyüze görüşmeler, sunum, konferans gibi çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmektedir.

Görsel 5.4. Ülkemizde Televizyon Kanallarında Yer Alan Dizilerin Dijital Platformlarda Kısa Sürede Yüksek Abone Sayısına Ulaşması ve Dizilerin Cannes Film Festivali Gibi Uluslararası Organizasyonlarda Yer Almasına İlişkin Bir Örnek

Kaynak: Soldaki Görsel İçin; (Birgecemasaliatv, 2024), Sağdaki Görsel İçin; (MüzikveTV, 2024)

Dikkat çekilmesi gereken diğer bir husus da dizilerde kullanılan müziklerin, seyirci üzerinde yüksek etki yaratması ve müzik eserlerini tanıtım gücü bakımından tesirli olmasıdır. Yukarıda adı geçen “Bir Gece Masalı” isimli diziyi örnek olarak gösterme sebebimiz de budur. Çünkü dizide (Bir Gece Masalı Dizi Müzikleri, 2024); “Suya Gider Allı Gelin, Şu Uzun Gecenin Gecesi Olsam, Harmandalı, Urfalı Sevmiş, Kınıfır Bedreng Olur, Altın Hızma Mülayim, Nemrudun Kızı, Delalim (Diyarbakir Yoluna), Ağ Elime Mor Kınalar Yaktılar, Yüksek Yüksek Tepelere, Kara Köprü Narlıktır, Yüce Dağ Başında Yanar Bir Işık, Hastane Önünde İncir Ağacı” isimli türküler seyirciyle buluşturulmuştur. Bu gelişmeler, Yörük-Türkmen müziklerinin tanıtılmasına katkı sağlaması bakımından değerli gelişmelerdir. Bu noktada, yapımcı firmalarla irtibat kurularak iş birliği yapılması diğer önemli bir unsurdur. Burada izleyici-dinleyici konumunda olan tüketici tercihlerinin belirlenmesi ve günün trendlerine uygun, daha çok ilgi çekecek formatların oluşturulması, reytingi yüksek içeriklerin hazırlanması, yayınlayacak mecralarla görüşmeler, anlaşmalar, pazarlama ve reklam

faaliyetlerinin sürdürülmesi gibi konular, bilgili ve deneyimli televizyon programı ve müzik yapımcılarının varlığına ihtiyaç göstermektedir. Bu nedenle, Yörük-Türkmen müziği ile ilgili projelerin, profesyonel yapım ekipleriyle yürütülmesi hem kaynak ve zaman rasyonelizasyonu hem de prodüksiyonların öne çıkması ve görünürlüğü bakımından önemlidir.

Yörük-Türkmen müziğinin kültür endüstrileri bakımından değerlendirilmesi, aynı zamanda saz ve ses icracılarının ekonomik açıdan desteklenerek yetenek ve potansiyellerinden yararlanılmasına, bu kişilere yeni iş sahaları oluşturulmasına da destek olabilecektir. Özellikle otantik fakat mahallî bir sınırlılık içerisinde kalmış, az sayıda kişilerin çaldığı, unutulmaya yüz tutmuş çalgıların gündeme getirilmesi, kültür ve sanat eserlerimizin yaşatılması bakımından katkı sağlayacaktır. Dünyada yeni trendler, küreselleşmenin içinde yerleşmeye doğru eğilim göstermektedir. Bu nedenle, “unique” olarak ifade edilen benzersiz kültürel değerlerin başka milletler tarafından değişik bulunması ve ilgi görmesi turistler için cazibe yaratan birer unsur haline almaktadır. Bu bağlamda Yörük -Türkmen kültürünün öne çıkan bir ögesi olarak müzik, zengin bir girişimcilik potansiyeli oluşturmaktadır. Üretim teknolojilerindeki gelişmeler, kültür ürünlerinin tek bir yerde-lokasyonda üretilerek oradan dünyanın her yerine pazarlanabilmesini olanaklı hale getirmiştir. Bu bakımdan, Yörük-Türkmen müziğine yatırım yapılmasını teşvik etmek hem tanıtımına hem de gelir elde edilmesine katkıları sunarak, yerel-bölgesel ekonomik kalkınmaya destek olunmasını sağlayacaktır.

6. Yörük-Türkmen Müzik Kültürü ve Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Hedefleri Paydaşlığının Farkedilmesi

Küresel ekonomilerde kültür endüstrileri, ekonomik gücü fark edildikçe, ülkeler için sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmayı destekleyecek yönde teşvik edilmektedir. Birleşmiş Milletler, 2015 yılında, sürdürülebilir kalkınma için küresel amaçlara 2030 yılına kadar ulaşılması için 17 amaç belirlemiş (Görsel 6.1.), bu amaçlarla insanlığın karşı karşıya kaldığı ana sorunların çözümü hedeflenmiştir. Bu amaçlara 2030 yılına kadar ulaşılması için Türkiye de desteğini sürdürmektedir.

Görsel 6.1. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma İçin Küresel Amaçlar-2030

Kaynak: (UNDP, 2024)

UNESCO (UNESCO, 2024)'ya göre, kültür; “sosyo-ekonomik faaliyetler üzerinde etkisi olan, bu nedenle kalkınma üzerinde belirleyici rolü olan bir unsur olmakla birlikte, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmanın “ekonomik-sosyal ve çevresel/ekolojik” boyutlarını bütünleyen dördüncü “nirengi noktası” olarak kabul edilmekte ve aynı zamanda kalkınma süreçlerinin sürdürülebilirliği için gerekli dönüştürücü boyutu sağlamaktadır.” Dolayısıyla, sürdürülebilir kalkınmanın temellerinden biri olan kültürün, sürdürülebilir kalkınma stratejilerinde göz ardı edilmesi mümkün değildir (IED, 2022). Bu nedenle, sürdürülebilir kalkınma 2030 amaçları içerisinde de kültürel referansların yer alması dikkat çekmektedir. Özellikle yoksullukla ve açlıkla mücadele, eğitim, cinsiyet, ekonomik büyüme, yenilikçilik, eşitsizliklerle mücadele, sürdürülebilir toplumlar, barış ortamının sağlanmasına katkı, amaçlara ulaşmak için iş birlikleri öncelikli olmak üzere, sürdürülebilir kalkınmaya destek olunacak iş ve oluşların temelinde kültür olgusu yer almaktadır. Böylece, kültürün kalkınma süreçleri ve stratejilerine entegrasyonu, sürdürülebilirliği teşvik etmek için bağlamla ilgili yanıtlar sağlamaya yönelik olarak, kamu politikalarının geniş yelpazesinde ilerlemektedir (UNESCO, 2024). Söz konusu hedefler, bugünkü nesillerin sürdürülebilir kalkınma amaçlarına uygun yetenek, bilgi ve deneyimler bakımından uygun donanımlarla yetiştirilmelerini gerektirmektedir. Bu noktada “kültürel sürdürülebilirlik”, sürdürülebilir kalkınmanın lokomotif gücü ve kritik faktörü olarak nitelendirilmekte ve dışsal faktörlere rağmen sürdürülebilir değerleri koruma-güçlendirme-iyileştirme yetenekleri şeklinde tanımlanmaktadır (IED, 2022). Ayrıca, kültürel sürdürülebilirlik, sürdürülebilirlik ilkeleriyle tutarlı bir şekilde kültürel miras ve geleneklerin korunması ve devam ettirilmesi anlamına gelmekte, bu da kültürel alanların, eserlerin ve uygulamaların korunmasının yanı sıra kültürel bilgi ve becerilerin sürdürülmesini, kültürel kaynakların korunmasını ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarının dikkate alınmasını sağlamayı da içermektedir (Järvelä, 2023). Sürdürülebilir kalkınma kültürel bağlamlar içinde gerçekleşir ve kültür, ekonomik büyümeyi ve çevresel sürdürülebilirliği teşvik edeceği için, daha sürdürülebilir bir geleceğe geçişi hızlandırabilmesi bakımından dünya çapında kültürel

kimlikleri korumak esastır (IED, 2022). Toplumun somut ve soyut kültürel değerlerini, ekonomik sürdürülebilirliği destekleyecek şekilde muhâfaza etme amacıyla geliştirilmiş olan kültürel sürdürülebilirlik, aynı zamanda sosyal faaliyetler yoluyla yerel ekonomik kalkınmayı desteklemekte, örneğin müzeyi gezmek, konsere gitmek gibi faaliyetlerden, kamu yararına olacak şekilde toplumun tamamına olumlu yönde katkı sağlayan kültürel kazanç-gelir elde edilmekte, bu sayede ekonomik ve kültürel sürdürülebilirliğe destek olunmaktadır (Yapı Kredi, 2023).

Bu bilgiler ışığında, kültür endüstrilerinin; sorun çözme, topluluklara hayat verme, tarihi belgeleme yönünde sağladığı faydaların yanı sıra diğer endüstrilere de taşarak yeni fikirler, ürünler ve çalışma biçimlerini gündeme getirmeleri ve yaratıcı endüstrilerde çalışan işgücünün dünyayla bağlantı kurabilmesine katkı sağlamaları (Discover Creative Careers, 2024) gibi kazanımları dikkate alınmalıdır. Böylece, Yörük-Türkmen musikîsinin kültür endüstrileri bağlamında ele alınması yolu ile ekonomik hayata hareketlilik kazandırılacağı gibi aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada yardımcı olacak şekilde ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel sorunların çözülmesinde katkıları değerlendirilebilecektir. Yörük-Türkmen musikîsinin hem kültür endüstrileri kapsamında bir değer oluşturması, hem de kültürel mirasımızın “görünürlüğünü ve değerliliğini” arttırabilmesi için kültür politikalarında yer alan planlamalara dahil edilmesi, diğer kültürel alanlarla oluşturabileceği ilişkiler, buradan açığa çıkacak katkılar, sürdürülebilir kalkınma 2030 hedefleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Çünkü, Yörük-Türkmen müzik kültürü, içerisinde barındırdığı geniş çaplı potansiyel ile, “Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 2030”da amaçlanan küresel sorunların çözümünde paydaştır. Bu paydaşlığın, mümkün olduğu kadar geniş bakış açılarıyla anlatılması gerekmektedir. Günümüzde iletişim olanaklarının gelişmesi, sosyal hareketliliğin artması, internet kullanımının yaygınlaşması, sosyal medyanın günlük yaşamın bir parçası haline gelmesi, toplumu ilgilendiren konularda geniş kamuoyu oluşmasına neden olmakta, kampanyaların desteklenmesinde, tanıtım faaliyetlerinin başarıyla yürütülmesinde destekleyici olmaktadır. Bu amaçla, Yörük-Türkmen müziği platformlarının sosyal sorumluluk projeleriyle birlikte organize edilerek dijital mecralarda daha hızla yayılarak etki alanını genişletmesi sağlanmalıdır. Yörük-Türkmen müziklerinin kültür endüstrileri içerisinde hak ettiği ivmeyi kazanabilmesi için yenilikçilik ve sürdürülebilirlik boyutlarının mutlaka projelerin içeriğinde yer alması gerekmektedir. Çünkü, günümüzün rekabet avantajı sağlayacak

stratejilerinin sürdürülebilir kalkınma hedeflerini destekleyecek şekilde geliştirilmesi önerilmektedir.

Görüldüğü gibi, yaratıcı endüstriler, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde işaret edilen toplumsal sorunların çözümüne yönelik farklı projeler üzerinde çalışılmasını da gerektirmektedir. Bu sorunların çözümü, değişik bakış açılarına ihtiyaç göstermektedir. Farklı yetenek ve becerilere sahip, çeşitli sektörlerde deneyim sahibi olmuş kişilerin iş birliği bu noktada çok önemsenmelidir. Bu iş birliği, Yörük-Türkmen kültürünün özellikle müzik eserlerinin seslerini daha gür bir şekilde duyurmalarına katkı sağlayabilir. Sanat eserleri, kıymetinin bilineceği, taktir göreceği kültürel anlayış ortamında daha rahat gelişebilmektedir. Bu bakımdan, müzik eserlerinin sanatsal kıymeti kadar doğru zamanda doğru vitrinde sergilenmelerinin de önemsenmesi gerekmektedir. Söz konusu iş birlikleri, her bir paydaşın güçlü yönlerinin ortaya konulmasıyla, sinerji yaratacak şekilde organize edilmeli, açığa çıkacak kazanımlar rekabet avantajı sağlayacak devlet politikaları olarak değerlendirilmelidir.

Yörük-Türkmen kültürünün önemli bir değeri olarak müzik, ülkenin ekonomik çıkarlarını uzun dönemli, sürdürülebilir bir anlayışla destekleyecek yeni girişimlerin kurulması noktasında da yeni ufuklar açmalıdır. Buna bir millî girişimcilik olarak bakmak da mümkündür. Üretim sürecinin en önemli girdisi “insan”dır. Kültür endüstrisi, kültür ve sanat üretebilen nitelikli insan kaynağına ihtiyaç duymaktadır. Yörük-Türkmen müzik kültürü, bir yandan maddî kazanç sağlayacak, diğer yandan içeriğindeki mesajlar itibariyle toplumumuza bilhassa çocuklarımıza ve gençlerimize sosyal fayda yaratacak pozitif dışsallıklar açığa çıkartabilecektir. Dünyada dejenere olan toplumsal yapı, özellikle aile yapısı üzerindeki değişmeler, kültürel erozyonun giderek derinleşmesine neden olmaktadır. Yörük-Türkmen kültürünün insana ve doğaya değer veren yapısı, “Yaradılanı severiz Yaradan’dan ötürü” düsturu, şarkı, türkü, şiir, ezgi, folklor, şenlik, şölen, bayram, kutlama gibi toplumsal olaylarda insanları bir araya getiren etki gücü, daha çok ön plana çıkartıldıkça bizi özümüze deyim yerindeyse “fabrika ayarlarımıza” döndürmek için yanibaşımızda güçlü bir panzehir olarak durmaktadır. Bu amaçla, müziğin birleştirici gücünden yararlanılmalıdır. Yörük-Türkmen müzik kültürü, bir yandan sanatsal boyutlarıyla değer taşımakta, fakat aynı zamanda söz ve melodileriyle; geleneklerimizi, atasözü ve deyimlerimizi, yüzyıllardır şekillendirdiğimiz yaşama-ilişki kurma-sevme-sevilme-çalışma-gurbete gitme-hasret çekme-kavuşma-sabır gösterme-itikat üzere olma-komşuluk ilişkileri-sosyal dayanışma-vatan ve bayrak sevgisi gibi toplumları bir arada tutma yönünde tutkal vazifesi gören değerlerimizi de taşıyıcı olması bakımından yaşayan bir organizma gibi damarlarımıza kan pompalamaktadır. Ezanımızda,

ninnimizde duyduğumuz bütün makamsal aktarımlar, kuvvetli birer mesaj olarak genetik mirasımızın bir parçasıdır. Bunun yanında, beşikten mezara kadar toplumsal kolektif hafızamızda derin yeri olan şarkı ve türkülerimiz, birer melodi olmanın çok ötesinde etkiler yaratmaktadır. Böylesi derin içeriklere sahip Yörük-Türkmen müziğini ulusal ve uluslararası alanda tanıtmayı ve alanını genişletmeyi hedefleyen, üretken, dinamik, yetenekli gençlerin bu konuda toplumsal duyarlılık geliştirerek, kalıcı etkiler yaratmak amacıyla ortaya yeni girişimler koymalarına ve inisiyatif oluşturmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Küresel ekonomilerde, ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yönelik çalışmaları ve kültür endüstrilerini yeni bir kaynak olarak değerlendirme çabaları her geçen gün artmaktadır. Bu noktada, Yörük-Türkmen müzik kültürü, her iki amaca yönelik olarak mutlaka değerlendirilmelidir. Bu kapsamda, sivil toplum kuruluşlarının artan rolü, yapılacak iş birlikleri yönünde yeni projelerin geliştirilmesinde farklı bakış açılarının kazanılmasına destek olabilir.

Sonuç

Yörük-Türkmen müziğinin Orta Asya'dan Anadolu'ya yaptığı yolculukta, doğudan batıya, kuzeyden güneye, Altaylar'dan Tuna'ya uzanan engin coğrafyada derin izleri, usta taşıyıcıları ve geniş bir dinleyici kitlesi bulunmaktadır. Geleneksel müziğimizin kadim tınıları, günümüzün çağdaş yorumlarıyla modernize edilmekte, bu büyük sanat geleceğe taşınacak şekilde icrâ edilmektedir. Anadolu'da yaşamın bütün özelliklerini ilmek ilmek yansıtan Yörük-Türkmen müziği, halkımızın mayasında, rûhunda, duygusunda kökleşmiş, bizi biz yapan en değerli kültür mirasımız olarak, gönüllerde, dillerde, mızraplarda, tezenelerde yaşamaya devam etmektedir. Oba oba, ocak ocak sözün ve sazın bütün inceliklerini yansıtan Yörük-Türkmen müziği, yaşayan bir tarihin geleceğe aktarılması bakımından, günümüzde çok önemli bir misyonun da taşıyıcısı durumundadır. Bu kültürün yeni kuşaklara aktarılması için özellikle devlete ait televizyon-radyo kanallarının yayınları ve arşivleri birer hazine niteliğindedir. “Türkü anlamak için türkü dinlemek gerek” sözünün geniş mecazı içinde, mutluluğun hüznün, sevincin kederin, duygu ortaklığının, birlik beraberlik coşkusunun dile getirildiği Yörük-Türkmen müziği, herhangi bir ezgiyi dinlemenin çok ötesinde çağrışımları olan, köklü bir tarihi yaşatan, Anadolu kültürüne katkıları süren, değerlerimizi koruyan, ebediyete intikâl etmiş ve yaşayan ustaların çalışmalarını aktaran, akademik çalışmalara kaynaklık eden, kültürel mirasımızı müzik yoluyla canlı tutan, âdetâ yaşayan bir organizma gibi kültür ve sanat dünyamıza hizmet etmektedir. Dede Korkut yâdigârı tüm otantik çalgıların, seslerin, hikâyelerin, âşıklığın, ozanlığın taşıyıcısı olan Yörük-Türkmen müzik kültürü, her eserde

çadırı, keçeyi, bağlamayı, curayı, davulu, ıklığı, aşkı, sevdayı, vatan ve bayrak sevgisini bütün değerleriyle bünyesinde barındırmaktadır. Sadece kulağa değil, gönüllere işleyen, Anadolu’yu anlatan, hâl dilinden söyleyen, duru, samîmî fakat aynı zamanda Türk musikîsinin en ince, en âhenkli sanat şâheserleri niteliğindeki Yörük-Türkmen türküleri, Âşık Veysel’in de (Antoloji, 2024); “Dünya dolsa şarkıyanın, Türk’üz türkü çığırırız...” dizeleriyle söylediği gibi, hayatın her iş ve oluşunda duyguları anlatan en önemli pekiştireç vazifesi üstlenmektedir. Ahmet Hamdi Tanpınar’ın (Türk Edebiyatı, 2024); “Anadolu'nun romanını yazmak isteyenler ona mutlaka türkülerden gitmelidir” sözüyle işaret ettiği gibi; Anadolu coğrafyasının zeybek olup diz vuruşu, bozlak olup kalplerin haykırışı, gurbet havası olup hasret çekişi, acı duyup ağıtı, düğün kurup halayı, ancak gönül gözüyle görülebilecek, “kültürel kimliğin inşâsına temel oluşturan” birer sanatsal kıymetidir. Yörük-Türkmen müziği, yüzyıllardan süzülerek gelen değerleri, tutum ve davranışları, yaşam biçimi, edebiyatı, dili, gelenek ve görenekleri, toplumsal ilişkileri, inancı, düğünü-bayramı, acısı-yası, mutluluğu-sevinci, savaş ve barış dönemlerini, toplumsal nizâmı, sanatın tüm dallarını ezgilere-ağıtlara-ninnilere-türkülere aktararak Anadolu coğrafyasının süzölmüş derin bilgilerini aktarmakta, dolayısıyla bir köprü vazifesi görmektedir.

Özgün bir “somut olmayan kültürel miras” niteliğinde bulunan Yörük-Türkmen kültürünün, vurgulanması gereken önemli bir özelliği de “unutulmuş, tarihin derinliklerinde kalmış ve sonradan açığa çıkartılmış bir kültürel unsur değil”, bu kültürün, zaten canlılığını hiçbir zaman kaybetmemiş, yaşayan, dinamik, geleneksel değerleri geleceğe taşıyan, devamlılığı olan bir yaşam tarzı olmasıdır. Böyle müstesnâ bir kıymet taşıyan Yörük-Türkmen müziğinin, yeni ekonomi içerisinde kültür endüstrileri bakımından ülkemize kaynak yaratacak önemli bir “değer” olduğunun vurgulanması, bu yönde farkındalık sağlanması, hem kültür politikalarımız içerisindeki ağırlığının artırılması hem de aynı zamanda Yörük-Türkmen müziği ile ilgili çalışmaların etkin şekilde değerlendirilebilmesi için, stratejik bir yol haritası tesis edilmelidir. Bu noktada katkı sağlanmasını umduğumuz tespit ve önerilerimiz şöyledir;

*Küresel bazda ekonomik büyüme kaynaklarından birisi olarak dikkat çeken telif haklarına dayalı kültür endüstrilerinin, ekonomik büyüme ve kalkınma açısından taşıdığı önemin Yörük-Türkmen müziğinin zengin yapısına, ulusal ve uluslararası alanda pazarlanabilirliğine ilişkin farkındalık yaratılması suretiyle, bu alandaki üretimlerin hızla değerlendirilmesini sağlamak amaç olmalıdır.

*Yörük-Türkmen müziğinin geliştirilmesi ve tanıtılmasıyla, beraberinde (çalğı, imâlât, dizi, film, CD, DVD, bilgisayar oyunları, sosyal medya, yazılı-görsel ve işitsel basın, konser-festival-şölen gibi faaliyetler, televizyon programları, kültür haftaları gibi geniş çeşitlilikte)

bağlı sektörlerle birlikte, ekonomik gelişmeye çarpan ve hızlandıran etkiler kazandırabilecek faaliyetler üzerinde, kamu kesimi- özel kesim ve sivil toplum kuruluşlarının ortak katılımıyla çalışmalar yapılmalıdır. Yörük-Türkmen müziğinin arzu edilen ekonomik potansiyeli ve diğer sosyo-kültürel kazanımları sağlayabilmesi için, söz konusu çalışmaları destekleyecek, geniş bir kamuoyu ve farkındalık oluşturacak şekilde “Yörük Çalıştayı” gibi bilimsel toplantılar geleneksel olarak her yıl düzenlenmeli, farklı disiplinlerdeki katılımcıların görüşleri alınarak, zengin bir veri havuzu oluşturulması suretiyle etki alanı genişletilmelidir.

*Yörük-Türkmen müziğinin, ülkemizin kültür endüstrisi içerisinde özgün bir başlık altında yer alabilmesi için, gelişimini teşvik edecek politika ve stratejilerin tespit edilmesi sağlanmalıdır. Bu amaçla, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile iletişime geçilerek görüş alınması ve iş birliği için destek istenmesi sağlanmalıdır. Geliştirilecek stratejiler, yeni pazarların bulunması, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin stratejik planlara, eylem planlarına ve özellikle kalkınma planlarına uygun şekilde yürütülmesi, ekonomik hedefleri destekleyeceği gibi, kültür-sanat politikalarını da zenginleştirecektir. Markalaşma, günümüzün en önemli rekabet stratejileri içerisinde yer almaktadır. Bunun için kalite kavramının doğru anlaşılması ve imaj çalışmalarının buna göre yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda Yörük-Türkmen müzik kültürü, zengin bir çeşitliliğe sahip olup, bu durum daha geniş kitlelere pazarlanabilmesi yönünde avantaj oluşturmakta, küresel piyasalarda farklı taleplere hitâp edecek seçeneklerin varlığı, tanıtım ve reklam mecralarını genişletebilmektedir. Bu avantajlı yapının, Yörük-Türkmen müziğini markalaştırma hedefi için gerekli olan destekleyici mal ve hizmetler ve bunların üretimi-temîni-iş birliği için kullanılması ve ayrıca, fayda sağlama kapasitesi ve getirisi yüksek konu ve projelerin, tüm paydaşların katılımıyla açık ve net eylem planlarına dönüştürülmesi önem arz etmektedir. Burada devletin üst düzey kurumlarıyla koordinasyon içerisinde çalışmanın önemi açıktır. Sorunların dile getirilmesi ve aktif çözümlerin uygulanması konusunda devletin destekleyici gücünden yararlanılmalıdır.

*Dijitalleşmenin ve internetin geniş kitlelere yayılması sonucunda tüketim alışkanlıklarının dijital mecralara kaymasıyla, çevrim içi alanlarda karşılık bulabilen yeni iş fikirleri üretilerek, Yörük-Türkmen müziğinin ülkemiz kültür endüstrisinin kıymetli bir unsuru olarak değerlendirilmesi sağlanmalıdır. Dijital alanda oluşturulacak yazılım entegrasyonu, pazarlama otomasyonu ve benzeri araçlar, tanıtım-pazarlama ve reklam maliyetlerinin mümkün olduğu kadar minimize edilmesine destek olurken, pazar bölümlendirme ve hedef kitlelerle daha fazla kanallardan iletişim kurabilme konularında da süreçleri optimize edebilmektedir. Bu

amaçla Yörük-Türkmen câmiâsıyla oluşturulacak güçlü bir farkındalıkla, gönüllülük çalışmaları ve sosyal sorumluluk projeleri yoluyla, özellikle Üniversite öğrencisi gençlerin, dijital alanlarda destek olmaları sağlanmalıdır.

*Günümüzde telif haklarına dayalı – televizyon ve video yayınlarını izleme, müzik dinleme gibi ürünler, yoğun şekilde akıllı telefonlar aracılığıyla tüketilmektedir (THGM, 2020:128). Buradan hareketle, telif haklarına dayalı ürünlerin, çoğunlukla dijital teknolojiler ve internet kullanımı üzerinden tüketildiği mutlaka dikkate alınmalıdır. Müzik eserleri, filmler, diziler, yazılımlar, e-dergi-e-gazete-e-kitap formatlı ürünler, müzik tanıtımı ve dinleme için kullanılan platformlar (YouTube, Spotify gibi), dijital uygulamalar, üretici ve tüketicinin internet vasıtasıyla etkileşim kurabilmesini sağladığı için, Yörük-Türkmen müziğinin kültür endüstrisinin değerli bir ürünü olarak ticârî bir alan bulmasında internetin domine ettiği elektronik ortam çalışmalarının stratejik olarak ele alınmasına önem verilmelidir. TÜİK tarafından Ağustos 2024’te yayınlanan “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2024”te (TÜİK, 2024); “İnternet kullanım oranının, 16-74 yaş grubundaki bireylerde 2023 yılında %87,1 iken 2024 yılında %88,8 olduğu, internet üzerinden özel kullanım amacıyla mal veya hizmet satın alma ya da sipariş verme (e-ticaret) oranının, 2023 yılında %49,5 iken 2024 yılında %51,7 olduğu, en fazla kullanılan sosyal medya ve mesajlaşma uygulamalarının %86,2 ile WhatsApp, %71,3 ile YouTube ve %65,4 ile Instagram olduğu” açıklanmıştır. Dolayısıyla, internet kullanımının ve internet kullanılarak sağlanan elektronik ortamların giderek genişlediği piyasa şartlarında, yapay zekânın da sektörlerde uygulanmaya başlandığı düşünülerek, Yörük-Türkmen müziğinin tanıtımı-yayımları-pazarlanması ve ticârîleştirilmesi için gerekli yatırım ve çalışmalar yapılmalıdır.

*“Değer üreten bir kültür endüstrisi eko-sistemi”nin doğru stratejilerle yönetilebilmesi için, Yörük-Türkmen müziğini menşee alan, toplumsal açıdan da katma değer üretebilecek projelerin hayata geçirilmesi yaşamsaldır. Bunun için projelere global bir vizyonla bakılmalı, önümüzdeki yakın dönemde yapay zekâ uygulamalarının artacağı öngörülerek, metaverse dünyasına geçiş yapmaya hazırlanan toplumlara, Yörük-Türkmen müziğinin öyküleri, çıkış noktaları, yöreleri, folklorik özellikleri, yaşam alanları, yöre halkının yaşayışı, kılık kıyafet, yeme içme alışkanlıkları, iklimi, coğrâfi özellikleri, tarihî ve kültürel değerleri gibi pek çok unsur, günümüzün dijital dönüşümleri neticesinde giderek yoğunluk kazanan sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik gibi IoT (Nesnelerin interneti) bağlamındaki uygulamalarla simüle edilmelidir. Yukarıda belirtildiği gibi, akıllı telefonlar, tabletler, kişisel bilgisayarlar gibi teknolojik araçların kullanımının özellikle genç ve çocuklarda yaygın olduğu düşünüldüğünde,

kültür endüstrisinin ürünü olarak nitelendirilen dijital oyunlar, indirilebilen uygulamalar gibi yazılım ve algoritmalarla, yeni nesillerin oyun yoluyla öğrenmesi, bize has müzik değerlerimizi tanınması sağlanabilir. Ezgilerimiz, günümüzün çağdaş stüdyo teknikleri ve müzikalite öğeleriyle modernize edilerek gençlerimizin ve her yaş grubundan geniş toplulukların daha yakından tanıyacağı şekilde aranje edilebilir.

*Kültür endüstrisine konu olacak eserlerin vergilendirilmesine ilişkin mâlî, hukûkî ve teknik gereklilikler yüksek önem derecesine sahip olup, yasalara ve meslek etiği ilkelerine uygunluk esastır. Söz konusu mevzuat ve sorumlu olunan edimler, en başından iyi takip edilip, gereklilikleri eksiksiz yerine getirilmelidir. Ayrıca, telif hakları, patentler, vergi muafiyeti ve teşvik sistemleri, finansman kolaylıkları, kredilendirmeler gibi hususlar, mutlaka yasal zemin üzerinden takip edilerek, doğacak avantajlı durumlar belirlenmelidir.

*Yörük-Türkmen müziğinin doğru mecrâlarda tanıtılarak, ulusal ve uluslararası pazarlarda ticârileştirilebilmesi elbette ki finansman desteği gerektirmektedir. Bunun için devlet kurumlarının sağladığı girişimcilik ve proje destekleri, ihracat destek programları, v.b. gibi oluşumlar takip edilmelidir.

*Yörük-Türkmen müziği ile ilgili sanatsal araştırma ve geliştirme (ar-ge) faaliyetlerine ağırlık verilerek, kapsamlı bir envanter çıkartılmalı, repertuar kaynakları oluşturulmalıdır.

*Yaratıcılığın ve fikrî emeğin öne çıktığı kültür endüstrilerinin, işgücü verimliliği, dış ticaret gibi temel ekonomik göstergelerde yarattığı etkinin fark edilmesi için gerekli bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Telif haklarına dayalı endüstriler olması nedeniyle, yüksek katma değere sahip, ekonomik büyüme ve istihdam sağlama yönünde ülkelere avantajlar sağlayan yeni bir alan olarak dikkatleri çeken kültür endüstrileri içerisinde Yörük-Türkmen müziğinin spesifik bir yer edinmesi ve beraberinde diğer sanatsal alanların da entegre edilerek etkileşim sahasının genişletilmesi sağlanmalıdır. Güçlü bir potansiyel vaad eden bu alanda söz sahibi olabilmek, nitelikli insan kaynağının mal ve hizmet üretimleriyle olanaklı hale gelecektir. Bu nedenle, özellikle eğitim çağında olan çocuk ve gençlerin öz değerlerimizi geleceğe aktaracak kuşaklar olduğu unutulmamalıdır. Sanatın her alanında olduğu gibi, Yörük-Türkmen müziği ve beraberinde oluşan sanatsal bütünlüğün okul çağlarında eğitimle desteklenmesi millî bir politika olarak benimsenmelidir. Bu amaçla, eğitimin tüm kademelerinde, Yörük-Türkmen müziği ile ilgili eserlerin, farkındalık oluşturacak şekilde müfredatta işlenmesi, tematik yarışmaların yapılması, projelerin düzenlenmesi sağlanmalıdır.

Çocuklar ve gençler, bu tür organizasyonlar için motive edilmeli, maddî ve mânevi olarak ödüllendirilmelidir. Yetenekli gençlerimizin yurt dışında konserler vermesi sağlanmalı, gidilen ülkelerde okullarla iş birliği yapılarak tanıtım etkinlikleri organize edilmelidir.

*Yörük-Türkmen müziğinin tanıtılması için, uluslararası organizasyonlar, festivaller, fuar ve sergiler takip edilerek mümkün olduğunca katılım sağlanmalıdır.

*Yörük-Türkmen müziğinin özgün yapısı korunarak evrensel platforma taşınması, karakteristik unsurlarının öne çıkartılması, zenginliğinin sergilenmesi, eserlerin arkasında yatan imajın anlatılması ve aktarılması, aynı zamanda müzik eserleriyle birlikte kültürün de tanınmasını sağlayacak, ilgiyi arttıracaktır.

Bir toplum, bünyesinde barındırdığı kültür ve medeniyet varlıklarının kalıcılığıyla değer kazanmaktadır. Bu varlıkların, günümüzün yeni ekonomi paradigmasının getirdiği değişim ve dönüşüm ikliminde sürdürülebilir kazanımlara dönüştürülebilmesi için sanatsal ve kültürel hazinelerin, bundan sonra üretilecek eserlere “kaynaklık etme” misyonu üzerinden geliştirilecek özgün stratejilerle desteklenmesi gerekmektedir. Yörük-Türkmen müzik kültürü, bir yandan Orta Asya’dan Anadolu’ya uzanan şanlı yolculuğunda temas ettiği tüm coğrafyalarda güçlü bir varlık göstermiş, diğer yandan bütün insanlığa uzanan köklü bir medeniyet mirası ortaya koymuştur. Yörük-Türkmen müzik kültürü, derin bir altyapıya dayanmakta olup, yaşamın tüm duygu ve düşüncelerinin aktarıldığı değerli bir unsur olarak hayatın merkezinde yer almıştır. Yaşayış ve davranışların, vatan sevgisinin, bayrak aşkının, insana ve doğaya saygının “hâl diline” dönüştüğü, zanaatten ticarete, ekonomik faaliyetlerden örf ve âdetlere kadar yaşamın her alanının müzik yoluyla yansıtıldığı bir kültür inşa etmek ve aynı zamanda evrensel değerleri de kucaklayan bir bilinçle atalardan devralınan emaneti gelecek kuşaklara aktarmak, dünya tarihinde ender görülebilecek bir olgudur. Böyle bir bilinçle, bu köklü ve özgün mirası geliştirip güçlendirerek öncelikle yeni yetişmekte olan çocuklarımıza ve gençlerimize aktarmak ve beraberinde dünyaya tanıtarak, sürdürülebilir sosyo-kültürel ve ekonomik kazanımlara dönüştürmek gelecek nesillere olan borcumuz ve sorumluluğumuzdur.

Kaynakça

- ABDA. (2024). Sosyal halk dansları-kültürümüzden bir parça., <https://abda.com.tr/tr/danslar/zeybek#:~:text=Zeybek%20geleneksel%20bir%20halk%20oyunudur,b%C3%BCy%C3%BCk%20ayak%20hareketleri%20ile%20oynan%C4%B1r.>, Erişim Tarihi: 01.12.2024
- Aladağ, N. ve Demir, S. (2024). Türk halk müziğinde bir tür olan gurbet havasının incelenmesi. *Journal of Music and Folklore Studies*, Cilt/Vol. 1, Sayı/No. 1, 37-59, E-ISSN: 3023-7769.
- Antalyaspor. (2024). Huzurlarınızda 2024-2025 sezonu formalarımız!. Antalyaspor YouTube Kanalı., 5 Ağustos 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=16A7VpC1Dqk.>, Erişim Tarihi: 21.12.2024
- Antalya Hakkında. (2024). 3. Uluslararası Antalya Yörük Türkmen Festivali'ne ziyaretçi akını. (14 Eylül 2024), <https://www.antalyahakkında.com/haber/21617875/3-uluslararasi-antalya-yoruk-turkmen-festivaline-ziyaretci-akini.>, Erişim Tarihi: 23.11.2024
- Antoloji. (2024). Âşık Veysel Şatıroğlu-Türküz Türkü Çıdırırız. antoloji.com., <https://www.antoloji.com/turkuz-turku-cigiririz-siiri/>, Erişim Tarihi: 29.11.2024
- Aydın Ses. (2024). Yörükler Koçarlı'da buluştu- Koçarlı Belediyesi ve Koçarlı Yörük Efeleri Kültür Derneği iş birliğinde Yörük Şenliği düzenlendi. (10.02.2024), www.sesgazetesi.com.tr ve <https://www.sesgazetesi.com.tr/yorukler-senlik-yapti-18390598.>, Erişim Tarihi: 23.11.2024
- Beat Battle. (2023). İlk kopuz çeşitleri: Ülkelerde kopuz ve tezeneli sazlar. Beat Battle Akademik. 10.05.2023., <https://www.beatpazari.com/haber/ilk-kopuz-cesitleri-ulkelerde-kopuz-ve-tezeneli-sazlar.>, Erişim Tarihi: 17.11.2024
- Birgecemasaliatv. (2024). Bir Gece Masalı YouTube kanalı sadece 3 haftada 500 bin aboneye ulaştı. 24 Eylül 2024 tarihli Instagram paylaşımı, <https://www.instagram.com/birgecemasaliatv/p/DASoGU-AViU/>, Erişim Tarihi: 02.12.2024
- Bir Gece Masalı Dizi Müzikleri. (2024). YouTube Kanalı. <https://www.youtube.com/playlist?list=PLexq5cxhVyKK1YTYa225iNFcJ8XBLDxJA>, Erişim Tarihi: 02.12.2024
- Cabacı, E. (2021). Orhun yazıtlarında halk bilimi unsurları. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, Kış 2021 (8-4), 1601-1621.

- Çağdaş Burdur Gazetesi. (2024). 84 yaşında hâlâ boğaz çalıyor-Gülistan Katter'in hikâyesi. Çağdaş Burdur Gazetesi- Melisa Adınisever, Yayın Tarihi: 23 Ekim 2024, <https://www.cagdasburdur.com/yoruk-gulistan-katter-dunyayi-sesiyle-buyuluyor-41220.>, Erişim Tarihi: 01.12.2024
- Çokamay, B. (2012). Türklerde bakır çalgı olarak boru'nun ilk kullanımı ve tarihçesi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2012 (31), 445 – 459.
- Daloğlu, Y. (2023). Eski Türklerde musiki (V). Dağarcık Türkiye, 01.08.2023, <https://dagarcikturkiye.com/2023/08/01/eski-turklerde-musiki-v/>, Erişim Tarihi: 16.11.2024
- Dans Akademi. (2024). Zeybek kıyafetleri ve aksesuarları nelerdir?. <https://dansakademi.com.tr/zeybek/zeybek-kiyafeti.>, Erişim Tarihi: 01.12.2024
- DCMS (Department for Culture, Media and Sport). (2024). *Creative industries economic estimates*. <https://www.gov.uk/government/collections/creative-industries-economic-estimates.>, Erişim Tarihi: 24.11.2024
- Discover Creative Careers. (2024). What are the creative industries?. <https://discovercreative.careers/students-and-parents/what-are-the-creative-industries/>, Erişim Tarihi: 24.11.2024
- Dixifuar. (2024). Mipcom Cannes. <https://dixifuar.com/mipcom-cannes.>, Erişim Tarihi: 02.12.2024
- Doğan, M. S. ve Doğan, C. (2011). Tarihsel gelişim sürecinde Yörükler. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (30), 15-29.
- Ebay. (2024). Cevgen Tool. <https://www.ebay.com/itm/165021405537.>, Erişim Tarihi: 17.11.2024
- Emre Dayıoğlu Arşivi. (2015-a). Yörük kadınlarda boğaz havası 4 (Emre Dayıoğlu Arşivi). YouTube Kanalı. 22 Nisan 2015, https://www.youtube.com/watch?v=s_FdPdA0A1c., Erişim Tarihi: 01.12.2024
- Emre Dayıoğlu Arşivi. (2015-b). Yörük kadınlarda boğaz havası 5 (Emre Dayıoğlu Arşivi). YouTube Kanalı. 26 Kasım 2015, <https://www.youtube.com/watch?v=5Xeq2uOvUnw.>, Erişim Tarihi: 01.12.2024
- Ergin, M. (1989). *Dede Korkut kitabı (I)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, M. (2003). Orhun âbideleri. Hisar (Hisar Türk ve İslâm Klasikleri), https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/72194/mod_resource/content/1/ORHUN-%C3%82B%C4%B0DELER%C4%B0.pdf., Erişim Tarihi: 16.11.2024

- Ergun, L. (2023). *Konargöçer yaşam müzik ilişkisi: Yörük müziği*. Yörük Çalıştay 5-Yörükler ve Müzik içinde Editör: Fatih Uslu., Aralık 2023, ISBN: 978-625-6775-79-4, ss: 21-35, Konya: Palet Yayınları.
- Eröz, M. (1991). *Yörükler*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Ethnic Musical. (2024). Profesyonel kopuz saz oyma dut. <https://www.ethnicmusical.com/shop/professional-kopuz-saz-carved-mulberry/>, Erişim Tarihi: 17.11.2024
- Feyzioğlu, N. (2006). Türk Dünyası’nda ve Anadolu’da kopuz. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum 2006(31), 233-245.
- Gök, S. (2023). *Teke Yöresi Yörük-Türkmen türkülerinde yayla ve göç*. Yörük Çalıştay 5-Yörükler ve Müzik içinde (Editör. Fatih Uslu), Aralık 2023, ISBN: 978-625-6775-79-4, ss: 13-20, Konya: Palet Yayınları.
- Gökyay, O. Ş. (1994). Dede Korkut. Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Cilt: 9, 77-80.
- Güç, Ş. (2019). Türk kültüründe davulun yeri. Karamandan, 18 Haziran 2019, <https://www.karamandan.com/makale/6471276/serafettin-guc/turk-kulturunde-davulun-yeri>., Erişim Tarihi: 17.11.2024
- Haberler.com. (2014). Yörüklerin yaşantısı çizgi dizisiyle anlatılacak. (Deniz Açık-Temmuz 2014), <https://www.haberler.com/guncel/yoruklerin-yasantisi-cizgi-diziyle-anlatilacak-6262661-haberi/>., Erişim Tarihi: 03.12.2024
- Hacısüleymanoğlu, E. G. (2019). *Anadolu Türkmen-Yörük müzik deneyimlerinden örnekler*. İTOBİAD KONGRE/19, II. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi (II. International Congress of Human and Social Scienc Researches) kitabı içinde ss: 519-532.
- IED. (2022). The importance of cultural sustainability to achieve the SDGs. (IED: Institute of Entrepreneurship Development), ksoukias@ied.eu., 28 March, 2022), <https://ied.eu/blog/the-importance-of-cultural-sustainability-to-achieve-the-sdgs/>., Erişim Tarihi: 21.12.2024
- İklık Albümü Boğaz Havası. (2022). Uğur Önür & Gülistan Katter; Anamas'ın Gedikleri. Yayınlanma Tarihi: 5 Mart 2022, Uğur Önür YouTube Kanalı, <https://www.youtube.com/watch?v=IP5bbywLbKs>., Erişim Tarihi: 20.12.2024

- İpek, S. (2017). Azerbaycan - Kopuz (Kolca Kopuz). YouTube Kanalı, 23 Eyl 2017 tarihli Semih İpek icrası, <https://www.youtube.com/watch?v=gXnEk3KJPTA.>, Erişim Tarihi: 18.11.2024
- İslâm Ansiklopedisi. (1993-a). Çevgân. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Cilt:8, 295-296.
- İslâm Ansiklopedisi. (1993-b). Dadaloğlu. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Cilt:8, 397-398.
- İslâm Ansiklopedisi. (2006). Nakkâre. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (Müellif: Fikret Karakaya), Cilt 32: 326.
- Järvelä, M. (2023). Dimensions of cultural sustainability—Local adaptation, adaptive capacity and social resilience. *Frontiers in Political Science*, 2023(5), 15 December 2023, Sec. Comparative Governance, <https://www.frontiersin.org/journals/political-science/articles/10.3389/fpos.2023.1285602/full.>, Erişim Tarihi: 21.12.2024
- Kalan Müzik Arşiv Serisi. (2004). Özay Gönlüm-Arşiv Serisi. (Kalan Müzik Tarafından YouTube’da Yayınlanan Arşiv Kayıtları), <https://www.youtube.com/playlist?list=PLOP8MwvFE7nO-eWoRpwVrQzEq82mh9SIV.>, Erişim Tarihi: 25.11.2024
- Karakaya, F. (2006). Nefir. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 32, 525-526.
- Karakaya, O. (2002). Türk halk müziği’nde bozlak kavramı üzerine bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*, Konya: T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KöseoğluKostüm.(2024).Çevgen.<https://www.koseoglukostum.com/kiyafetf1e3.html?pid=171&cid=0.>, Erişim Tarihi: 17.11.2024
- Kütayha Ajansı. (2024). Kütahya’da Yörük Şenliği Coşkusu. (Yayınlayan Bünyamin Doğan, 5 Haziran 2024), [https://kutahyaajansi.com/2-manset/kutahyada-yoruk-senligi-coskusu/.](https://kutahyaajansi.com/2-manset/kutahyada-yoruk-senligi-coskusu/), Erişim Tarihi: 23.11.2024
- Laf Sözlük. (2022). Nefir nedir ne demektir?. <https://www.lafsozluk.com/2010/10/nefir.html.>, Erişim Tarihi: 16.11.2024
- Maysa ve Bulut. (2018). Maysa ve Bulut resmi facebook sayfası. [resimlifilim.com.](https://www.resimlifilim.com.), Erişim Tarihi: 02.12.2024
- Maysa ve Bulut-Neşet Ertaş. (2020). YouTube Kanalı. (25 Eylül 2020), <https://www.youtube.com/watch?v=P823bhDEVbw.>, Erişim Tarihi: 02.12.2024
- Maysa ve Bulut – Aşık Veysel. (2021). Maysa ve Bulut Aşık Veysel YouTube Kanalı, (22 Mart 2021), https://www.youtube.com/watch?v=7TxuRjcUC_s., 03.12.2024

- Muğla Büyükşehir Belediyesi. (2024). Yörük Kültürü. <https://www.mugla.bel.tr/sayfa/yoruk-kulturu#:~:text=Y%C3%96R%C3%9CK%20KAVRAMI%20VE%20Y%C3%96R%C3%9CKL%C3%9CK,%2C%20%C3%87epni%20vb.%20adlar%20al%C4%B1rlar>, Erişim Tarihi: 22.11.2024
- MüzikveTV. (2024). Bir Gece Masalı Cannes’te!. 21 Ekim 2024 tarihli X paylaşımı, <https://x.com/MuzikveTV/status/1848109098560282884.>, Erişim Tarihi: 02.12.2024
- Nefir Dergi. (2024). Nefir. 16 Kasım 2024, <https://www.nefirdergi.com/page/nefir-dergi/>, Erişim Tarihi: 16.11.2024
- OkulCubbeKep. (2024). Mehter Kıyafetleri ve Sazları. <http://www.okulcubbekep.com/urunler/mehter-kiyafetleri-ve-sazlari.html>., Erişim Tarihi: 17.11.2024
- On5Yirmi5. (2023). Kopuz Nedir?. (3 Ekim 2023), <https://on5yirmi5.com/muzik/muzik-aletleri/kopuz-nedir/>., Erişim Tarihi: 18.11.2024
- Orta Asya Türk Dünyası. (2024). Yakut (Saka) Türklerinin davul gösterisi. May 7, 2024, <https://www.instagram.com/ortaasyadunyasi/reel/C6qUTxWtdNb/>., Erişim Tarihi: 17.11.2024
- Özay Gönlüm Belgeseli. (2012). YouTube yayını, (Çağdaş Yenidede-25 Aralık 2012), <https://www.youtube.com/watch?v=DRF16i6BcMk.>, Erişim Tarihi: 24.11.2024
- Özdemir, H. (2003). Dede Korkut’un kişiliği ile ilgili efsaneler. *Türkoloji Dergisi*, 16 (2), 23-33.
- Repertükül-Türküpedia. (2024). Özay Gönlüm. (Repertükül-Türküpedia; Repertuar Türküleri Külliyyâtı), <https://www.repertukul.com/ZOBALARINDA-GURU-DA-MESE-YANIYOR-2261.>, Erişim Tarihi: 25.11.2024
- Sabah. (2022). Zeybek nasıl oynanır? Yazılı anlatım ile kadın ve erkek için zeybek oynanışı. (Sabah-Haberler-Yaşam Haberleri, 3.10.2022), <https://www.sabah.com.tr/yasam/zeybek-nasil-oynanir-yazili-anlatim-ile-kadin-ve-erkek-icin-zeybek-oynanisi-k1-6182421.>, Erişim Tarihi: 01.12.2024
- Salsa Ankara. (2024). Zeybek ve oyun havaları. Salsa Ankara Dance Academy, <https://www.salsaankaradans.com.tr/zeybek-ve-oyun-havalari-kursu-fiyatlari/>., Erişim Tarihi: 01.12.2024
- Sarı, C. ve Tepeli, Y. (2012). Türk kültür coğrafyasında yerleşme adları: Teke yöresi örneği. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, Güz 2012 (35): 161-179.

- Söz Nota. (2024). Kavalın tarihi, tanımlanması ve temel özellikleri. <https://www.soznota.com/icerik/kavalin-tarihi-tanimlanmasi-ve-temel-ozellikleri.>, Erişim Tarihi: 01.12.2024
- Şahbaz, D. (2023). Milli ve toplumcu tarih anlayışı ekseninde Türkiye’de konargöçer araştırmaları. *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi (GTTAD)*, (Ocak 2023- doi10.53718/gttad.1185596), 5 (9): 359-376.
- [Tarihten İnciler. \(2019\). Kopuz çalan bir müzisyen. \(05/09/2019, Son güncelleme: 03/03/2024\).](https://www.tarihteninciler.com/kopuz-calan-bir-muzisyen/), [https://www.tarihteninciler.com/kopuz-calan-bir-muzisyen/.](https://www.tarihteninciler.com/kopuz-calan-bir-muzisyen/), Erişim Tarihi: 17.11.2024
- Tarih Türklerde Başlar. (2016). Kam davulu ve üzerindeki semboller. 8 Nisan 2016, [https://tarihturklerdebaslar.wordpress.com/2016/04/08/kam-davulu-ve-uzerindeki-semboller/.](https://tarihturklerdebaslar.wordpress.com/2016/04/08/kam-davulu-ve-uzerindeki-semboller/), Erişim Tarihi: 17.11.2024
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü. (2024). Teke. [https://guzelsanatlar.ktb.gov.tr/TR-3715/teke.html.](https://guzelsanatlar.ktb.gov.tr/TR-3715/teke.html), Erişim Tarihi: 02.12.2024
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (2013). El sanatları teknolojisi-yörük halısı desenleri. Ankara, 2013, [https://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Y%C3%B6rük%20Hal%C4%B1s%C4%B1%20Desenleri.pdf.](https://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Y%C3%B6rük%20Hal%C4%B1s%C4%B1%20Desenleri.pdf), Erişim Tarihi: 23.11.2024
- [Teyek, S. \(2017\). Dede Korkut hikâyeleri.](#) ISBN 978-975-11-3287-1, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- THGM (Telif Hakları Genel Müdürlüğü). (2020). Kültür endüstrilerinin Türkiye ekonomisine katkısının ölçülmesi 2015-2018: Dünya fikrî mülkiyet örgütü (WIPO) metodolojisi bağlamında telif haklarına dayalı endüstriler. Haziran 2020, Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü, Ankara. <https://krea.ieu.edu.tr/wp-content/uploads/2021/12/KULTUR-ENDUSTRILERININ-TURKIYE-EKONOMISINE-KATKISININ-OLCULMESI-RAPORU-2020.pdf> ., Erişim Tarihi: 24.11.2024
- TRT Avaz. (2017). Çizgi Film "Maysa ve Bulut". [https://www.trtavaz.com.tr/program/cizgi-film-maysa-ve-bulut/35446.](https://www.trtavaz.com.tr/program/cizgi-film-maysa-ve-bulut/35446), Erişim Tarihi: 03.12.2024
- TRT Müzik. (2021-a). Nakkâre. [https://www.instagram.com/trtmuzik/p/COD0XeKxw5/?img_index=3.](https://www.instagram.com/trtmuzik/p/COD0XeKxw5/?img_index=3), Erişim Tarihi: 17.11.2024
- TRT Müzik. (2021-b). Köş. [https://www.instagram.com/trtmuzik/p/CNxy4MEq20N/?img_index=1.](https://www.instagram.com/trtmuzik/p/CNxy4MEq20N/?img_index=1), Erişim Tarihi: 17.11.2024

- TRT Müzik. (2022). Özay Gönlüm kendi tasarladığı yaren çalgısını anlatıyor. YouTube 1 Mart 2022 tarihli yayın, <https://www.youtube.com/watch?v=VN9t50Z6b-M.>, Erişim Tarihi: 25.11.2024
- TRT Haber. (2024). Güç, cesaret ve yiğitlik timsali “Zeybekler”. (TRT Haber, Ayşe Şimşek, 02.05.2024), (TRT Haber’in T.C. Tire Belediyesi Tire Kent Arşivi Merkezi (TİKAM) Sorumlusu Uzman Tarihçi Ali Özçelik ile yaptığı ropörtajdan aktarılan bilgiler), <https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/guc-cesaret-ve-yigitlik-timsali-zeybekler-672801.html.>, Erişim Tarihi: 01.12.2024
- TRT Müzik. (2024-a). TRT Müzik-Programlar-Zamâne. <https://trtmuzik.net.tr/programlar/zamane.>, Erişim Tarihi: 29.11.2024
- TRT Müzik. (2024-b). Zamâne isimli program-Uğur Önür - Antalya'dan Burdur'dan (Haydi Yarım Hopla Gel-Söz/Müzik: Adnan Koparan). YouTube Kanalı-28 Temmuz 2024 tarihli yayını, <https://www.google.com.tr/search?q=Antalya%27dan+Burdur%27dan> ve <https://www.youtube.com/watch?v=995LL2Kkoal.>, Erişim Tarihi: 29.11.2024.
- TUFAK. (2024-a). Türk halk oyunları çalgıları. (Turizm Folklor Araştırma Kurumu Derneği-TUFAK), <https://www.tufak.org.tr/turkhalkcalgilari.html.>, Erişim Tarihi: 01.12.2024.
- TUFAK. (2024-b). Zeybek (Ahmet Çakır). (Turizm Folklor Araştırma Kurumu Derneği-TUFAK), <https://www.tufak.org.tr/zeybekahmetcakir.html.>, Erişim Tarihi: 01.12.2024
- Turkish Music Portal. (2024). Türk halk müziği-Formlar ve türler. Turkish Cultural Foundation, <http://www.turkishmusicportal.org/tr/turk-muzigi-turleri/turk-halk-muzigi-formlar-ve-turler.>, Erişim Tarihi: 02.12.2024
- Tuztaş Horzumlu, A.H. (2017). Yörük kültürünü tanıtmak: Dernekleşme faaliyetleri ve yörük şenlikleri. *Türkiyat Mecmuası*, C.27(2), 239-255.
- TÜİK. (2023). Kültür ekonomisi ve kültürel istihdam istatistikleri, 2022. TÜİK-Türkiye İstatistik Kurumu. 01 Aralık 2023, Sayı: 49741, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=K%C3%BCI%3%BCr-Ekonomisi-ve-K%C3%BCI%3%BCrel-%C4%B0stihdam-%C4%B0statistikleri-2022-49741&dil=1.>, Erişim Tarihi: 29.11.2024
- TÜİK. (2024). Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması, 2024. TÜİK-Türkiye İstatistik Kurumu, Yayın Tarihi: 27 Ağustos 2024, Sayı: 53492, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492.](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492.), Erişim Tarihi: 29.11.2024

- Türk Edebiyatı. (2024). Türküler ve Tanpınar., <https://www.turkedebiyati.org/turkuler-ve-tanpinar/>, Erişim Tarihi: 30.11.2024
- Türk Tarih Kurumu. (2020). Evliya Çelebi. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu-Türk Tarih Kurumu. Yayımlanma Tarihi: 6 Aralık 2020, <https://ttk.gov.tr/evliya-celebi-1611-1685/>, Erişim Tarihi: 20.11.2024
- Türkiye Kültür Portalı. (2024-a). Zurna. (Zurna-Gaziantep), <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/nealinir/zurna/>, Erişim Tarihi: 17.11.2024
- Türkiye Kültür Portalı. (2024-b). Halk Müziği-Burdur. Türkiye Kültür Portalı-Kültür Atlası, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/burdur/kulturatlası/halk-muzigi-1/>, Erişim Tarihi: 02.12.2024
- Uludağ, E. (2023). Teke Yöresi Yörük-Türkmen müzik kültüründe boğaz havaları. *Yörük Çalıştayı 5-Yörükler ve Müzik* içinde (Editör. Fatih Uslu), ISBN: 978-625-6775-79-4, ss: 119-143, Konya-Aralık 2023., Palet Yayınları,
- Uluslararası Antalya Yörük Türkmen Festivali. (2024). Festival hakkında ve kortej programı tanıtım sayfaları. (3. Uluslararası Antalya Yörük Türkmen Festivali, 13-15 Eylül 2024), <https://yorukturkmenfestivali.com/icerik/festival-hakkında>, Erişim Tarihi: 23.11.2024
- UNDP. (2024). Sürdürülebilir kalkınma için küresel amaçlar-2030. (UNDP: United Nations Development Programme), <https://www.kureselamaclar.org/>, Erişim Tarihi: 21.12.2024
- UNESCO. (2018). Heritage of Dede Qorqud/Korkyt Ata/Dede Korkut, epic culture, folk tales and music-Azerbaijan, Kazakhstan and Turkey-Inscribed in 2018 (13.COM) on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. UNESCO Intangible Cultural Heritage. <https://web.archive.org/web/20181203201222/https://ich.unesco.org/en/RL/heritage-of-dede-qorqud-korkyt-ata-dede-korkut-epic-culture-folk-tales-and-music-01399/>, Erişim Tarihi: 18.11.2024
- UNESCO. (2024). Culture and Sustainable Development, Powering Culture across Public Policies. <https://www.unesco.org/en/sustainable-development/culture/>, Erişim Tarihi: 21.12.2024
- Uslu, F. (2023). Yörük Çalıştayı 5-Yörükler ve Müzik (Önsöz). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yörük Çalıştayı 5., (Editör. Fatih Uslu), ISBN: 978-625-6775-79-4, Aralık 2023, Konya: Palet Yayınları.

- Uslu, R. (2015). Türk müziği tarihinde yeni bir dönemlendirme önerisi. *Medeniyet Sanat İMÜ Sanat ve Tasarım Fakültesi Dergisi*, ISSN 2148-8355, 1(2), 91-109.
- Ünal, O. (2019). *Horasan'dan Anadolu'ya Türk tarihi*. 2. Baskı, Ötüken Neşriyat A.Ş., (e-kitap), https://www.google.com.tr/books/edition/Horasan_dan_Anadolu_ya_T%C3%B0Crkiye_Tarihi/QrHPDAAAQBAJ?hl=tr&gbpv=1&pg=PA6&printsec=frontcover., Erişim Tarihi: 23.11.2024
- WIPO-World Intellectual Property Organization Guide. (2015). *Guide on surveying the economic contribution of the copyright industries*. 2015 Revised Edition. https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/893/wipo_pub_893.pdf, Erişim Tarihi: 28.11.2024
- Yapı Kredi. (2023). Sürdürülebilir kalkınma amaçları'na ulaşmada kültürel sürdürülebilirliğin önemi. (Yapı Kredi Blog, 3 Şubat 2023), <https://www.yapikredi.com.tr/blog/yasam/yasam-kulturu/detay/surdurulebilir-kalkinma-amaclarina-ulasmada-kulturel-surdurulebilirligin-onemi.>, Erişim Tarihi: 26.11.2024
- Yarman, Ozan. (2002). 16. ve 17. yüzyıllarda Türk çalgıları. Ders Notu, (23 Ara 2002), ss:1-24, 2002, [https://www.ozanyarman.com/files/musikicalgilar.pdf.](https://www.ozanyarman.com/files/musikicalgilar.pdf), ve <https://web.archive.org/web/20111013030408/http://www.turkmusikisi.com/makaleler/16yytc.htm>., Erişim Tarihi: 20.11.2024
- Yeni Asır. (2022). Aydın'da 'Yörük Toyu' Festivali! Büyük coşku ile kutlandı. (29 Mayıs 2022), <https://www.yeniasir.com.tr/eg/aydin/2022/05/29/aydinda-yoruk-toyu-festivali-buyuk-cosku-ile-kutlandi.>, Erişim Tarihi: 24.11.2024
- Yeni Ufuk. (2017). Yörükler şenlikte buluşacak-Aydın'ın Germencik ilçesinde ilk defa Yörük şenliği gerçekleştirilecek. (23.03.2017). <https://www.aydinyeniufuk.com.tr/yorukler-senlikte-bulusacak-76561-haberi.>, Erişim Tarihi: 23.11.2024
- Yörük Obalarımız Ramazan Kıvrak. (2022). Son Boğazcılar, Kaybolan Kültür. Boğaz Çalan Yörük Anası. YouTube Kanalı, 31 Oca 2022, https://www.youtube.com/watch?v=acs_Sn2wNxg., Erişim Tarihi: 01.12.2024